

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙ ΟΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ,
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΜΣ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Βαλλιστικοί Πύραυλοι στην Ευρύτερη Μέση
Ανατολή:
Γεωστρατηγική Ανάλυση και συνέπειες στις
σχέσεις
Ελλάδας – Τουρκίας**

**ΑΠΟ ΤΟΝ
ΚΟΥΤΡΟΥΛΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟ
ΑΜ 0179 1215Μ208**

**Επιβλέπων Καθηγητής
Επικ Καθ. κ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος**

Δεκέμβριος 2016

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την ανάλυση του τίτλου της εργασίας καθορίζονται επακριβώς και τα κεφάλαια της εργασίας όπως παρακάτω:

Στο πρώτο μέρος της εργασίας και στο κεφάλαιο Α, θα παρουσιαστούν γενικές πληροφορίες για τους βαλλιστικούς πυραύλους καθώς και πώς αυτοί συμβάλλουν στην ανάπτυξη και διαμόρφωση της στρατηγικής των χωρών.

Κατόπιν, θα αναλυθούν και θα μελετηθούν οι χώρες της Μέσης Ανατολής υπό του κοινού χαρακτηριστικού της διάθεσης βαλλιστικών δυνατοτήτων, καθώς και χώρες και οργανισμοί που, είτε διαθέτουν βαλλιστικές δυνατότητες που τους επιτρέπουν να προσβάλουν περιοχές και στόχους στη Μέση Ανατολή, είτε μπορούν να αναπτύξουν πλατφόρμες βαλλιστικών πυραύλων στην περιοχή και αποτελεί το κεφάλαιο Β της εργασίας.

Στο κεφάλαιο Γ θα μελετηθεί και θα αναλυθεί η περιοχή της Ελλάδας και της Τουρκίας, η οποία μας ενδιαφέρει υπό του κοινού χαρακτηριστικού της διάθεσης βαλλιστικών δυνατοτήτων.

Τέλος, θα παρουσιαστεί η ανακατανομή και η πιθανή μεταβολή της ισχύος που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση και θα γίνουν προτάσεις που θα αποτελέσουν το κεφάλαιο Δ της εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α (Βαλλιστικοί Πύραυλοι)	1
1. Εισαγωγή 1	
2. Σύντομο Ιστορικό βαλλιστικών Πυραύλων.	2
3. Γενική Περιγραφή βαλλιστικού πυραύλου	2
3.1. Ορισμός 2	
3.2. Πύραυλοι τύπου Cruise–Tomahawk	3
3.3. Κύρια μέρη Βαλλιστικού Πυραύλου	4
3.4. Κατηγοριοποίηση Βαλλιστικών Πυραύλων	4
3.5. Άλλες κατηγοριοποιήσεις	5
4. Τι κάνει ένα βαλλιστικό πύραυλο Στρατηγικό Όπλο	7
4.1. Βασικές έννοιες - ορισμοί	7
4.2. Αποτροπή-Πειθαναγκασμός	8
4.3. Αποτρεπτική Στρατηγική	8
5. Συμπεράσματα 11	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β (Μέση Ανατολή: Γεωστρατηγική Ανάλυση)	
6. Εισαγωγή	13
7. Καθορισμός γεωγραφικής περιοχής	13
8. Ανάλυση	14
8.1. Συρία	14
8.1.1. Γενικά	14
8.1.2. Πυρηνικά	14
8.1.3. Βιολογικά	15
8.1.4. Χημικά	16
8.1.6. Βαλλιστικοί Πύραυλοι	17
8.2. Ισραήλ	19
8.2.1. Γενικά	19
8.2.2. Πυρηνικά	20
8.2.3. Χημικά – Βιολογικά	20
8.2.4. Πύραυλοι	20
8.3. Ιράν	22
8.3.1. Γενικά	22
8.3.2. Πυρηνικά	23
8.3.3. Βιολογικά	24
8.3.4. Χημικά	25
8.3.5. Βαλλιστικοί Πύραυλοι	25
8.3.6. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα	28
8.4. Λοιπές αραβικές χώρες	29
9. Διεθνείς Δρώντες	31
9.1. ΗΠΑ	32
9.2. Ρωσία	33
9.3. Ευρωπαϊκή Ένωση	34
9.4. NATO (North Atlantic Treaty Organization)	34
10. Συμπεράσματα	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ (Ανάλυση Ελλάδας Τουρκίας)	
11. Πρόλογος	39
12. Η γεωστρατηγική σημασία Ελληνοτουρκικού χώρου	41

13. Ανάλυση	43
13.1. Τουρκία	43
13.1.1. Πυρηνικά	44
13.1.2. Βιολογικά	45
13.1.3. Χημικά	45
13.1.4. Βαλλιστικά συστήματα	46
13.1.5. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα	48
13.2. Ελλάδα	49
13.2.1. Πυρηνικά	49
13.2.2. Βιολογικά	50
13.2.3. Χημικά	50
13.2.4. Βαλλιστικά συστήματα	50
13.2.5. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα	50
14. Διαπιστώσεις	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ Ανακατανομή της ισχύος	53
15. Ανακατανομή της ισχύος	53
16. Επίλογος	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57

Βαλλιστικοί Πύραυλοι στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή: Γεωστρατηγική Ανάλυση και συνέπειες στις σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α Βαλλιστικοί Πύραυλοι

**«δεῖ γὰρ ἐν μὲν τοῖς ὄπλοις φοβεροὺς,
ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις φιλανθρώπους εἶναι...»**
(διότι πρέπει ἑνοπλοὶ μὲν νὰ εἴμεθα φοβεροί, εἰς τὰ δικαστήρια δὲ φιλόανθρωποι...)

**Δημοσθένης, 384-322 π.Χ.
Αθηναῖος ῥήτορας¹**

1. Εισαγωγή

Ο πύραυλος ή ρουκέτα, είναι ένα βλήμα που προωθείται εκτοξεύοντας αέρια που προέρχονται από καύση στερεών ή υγρών καυσίμων. Η λειτουργία του στηρίζεται στη θεωρία του Νεύτωνα περί δράσης και αντίδρασης, με βάση και την αρχή διατήρησης της ορμής. Το ελληνικό όνομά του το πήρε από το πυρ (φωτιά) και το αυλός (φλογέρα), λόγω του σχήματός του και του τρόπου πρόωσης που συνοδεύεται από φλόγα [ετυμ . < πυρ + αυλός. απόδ . τού γαλλ. fusce (<fuseuu «αδράχτι-κώνος», λόγω τού σχήματος. < λατ. Fusus)].²

Ο πύραυλος ήταν γνωστός στους Κινέζους από τον 13ο αιώνα μ.Χ., ίσως και νωρίτερα. Τον χρησιμοποίησαν το 1232 μ.Χ. σε μάχη που έδωσαν με τον γιο του Τζένγκις Χαν. Οι πύραυλοι εκείνοι χρησιμοποιούσαν σαν καύσιμο την πυρίτιδα. Πιθανόν από τους Κινέζους να έμαθαν τον πύραυλο και οι Ινδοί, που τον χρησιμοποίησαν εναντίον των Άγγλων. Διαμέσου των Άγγλων, μεταφέρθηκε στην Ευρώπη η τεχνολογία της κατασκευής πυραύλων. Οι Άγγλοι με τη σειρά τους χρησιμοποίησαν πυραύλους (ρουκέτες) στη μάχη της Βουλώνης, ενάντια στα

¹ Δημοσθένης, 384-322 π.Χ., ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΔΗΜ 13.12-17. Ο ομιλητής διατύπωσε τη δική του πρόταση για την καλύτερη διαχείριση και κατανομή των δημόσιων εσόδων της Αθήνας: όπου τα χρήματα θα μοιράζονταν στους Αθηναίους ως μισθός για τη στρατιωτική τους υπηρεσία, με στόχο την οργάνωση ενός στρατού αξιόμαχου και ικανού να επεμβαίνει προς όφελος των συμμάχων της πόλης.

² Γεωργίου Δ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ, σελ 1519

γαλλικά στρατεύματα και επίσης όταν αντιμετώπισαν τα αμερικανικά στρατεύματα το 1814, στην Ουάσιγκτον.

2. Σύντομο Ιστορικό βαλλιστικών Πυραύλων.

2.1. Βαλλιστικός είναι ο πύραυλος που ακολουθεί μια βαλλιστική, υπο-τροχιακή πορεία πτήσης με στόχο τον βομβαρδισμό ενός προκαθορισμένου στόχου με μία ή περισσότερες κεφαλές. Ο πύραυλος καθοδηγείται μόνο κατά τη σχετικά σύντομη αρχική φάση της πτήσης του και στη συνέχεια, η πορεία του διέπεται από τους νόμους της τροχιακής μηχανικής και της βαλλιστικής. Μέχρι σήμερα, οι βαλλιστικοί πύραυλοι προωθούνται κατά τη διάρκεια της πτήσης, με χημικές πυραυλικές μηχανές διάφορων τύπων.

2.2. Ο πρώτος βαλλιστικός πύραυλος πυροδοτήθηκε από Γερμανικές πυροβολαρχίες εναντίον της Αγγλίας στις 8 Σεπ 1944 και ήταν ο V-2 (VERGELTUNGSWAFFE-ZWEI), που σημαίνει όπλο ανταπόδοσης. Ο V-2 δεν ήταν όπλο ακριβείας και είχε βεληνεκές 200 μίλια. Το αποτέλεσμα των βομβαρδισμών από 518 βαλλιστικούς πυραύλους V-2 εκρηκτικής κεφαλής με CEP περίπου 17 km εναντίον του Λονδίνου στο χρονικό διάστημα Σεπ 1944 έως Μαρ 1945, ήταν 21.380 απώλειες και 200.000 κατεστραμμένες κατοικίες. Την εποχή εκείνη δεν υπήρχε κατάλληλο οπλικό σύστημα, ικανό να τον αντιμετωπίσει. Οι μοναδικές μέθοδοι για την αντιμετώπισή του ήταν ο βομβαρδισμός με αεροσκάφη και η καταστροφή – κατάληψη των χώρων εκτόξευσής του από ειδικές δυνάμεις.

2.3. Στον 21ο αιώνα, η ανάπτυξη βαλλιστικών συστημάτων έχει μεταβάλει το πεδίο της μάχης και επηρεάσει όχι μόνον τις στρατιωτικές επιχειρήσεις αλλά και τις πολιτικές αποφάσεις. Στο μέλλον, οι διαστάσεις του πεδίου της μάχης θα πολλαπλασιασθούν με ακόμη πιο γοργούς ρυθμούς και θα περιλάβουν επιπλέον πόλεις, αλλά και τον άμαχο πληθυσμό όχι μόνο στη περιοχή των πιθανών επιχειρήσεων αλλά και σε περιοχές έκτος της επικράτειας των αντιπάλων.

3. Γενική Περιγραφή βαλλιστικού πυραύλου

3.1. Ορισμός

Καθώς δεν υπάρχει ένας διεθνώς καθιερωμένος και συμφωνημένος ορισμός του βαλλιστικού πυραύλου στη βιβλιογραφία, υπάρχουν

αρκετοί ορισμοί. Έτσι, βαλλιστικός θεωρείται ο πύραυλος ο οποίος προωθείται αρχικά από ένα σύστημα αεροπροώθησης και στη συνέχεια ίππεται προς τον στόχο του με ελεύθερη πτώση (άνευ προώθησης ή υποβοήθησης)³. Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό βαλλιστικός πύραυλος θεωρείται αυτός, ο οποίος εκτελεί βαλλιστική τροχιά στο περισσότερο μέρος της πτητικής του πορείας, ανεξαρτήτως αν αποτελεί όχημα μεταφοράς όπλου ή όχι⁴. Τέλος, ένας ακόμα ορισμός του βαλλιστικού πυραύλου είναι ο ακόλουθος: «Βαλλιστικός πύραυλος είναι αυτός που καθοδηγείται (ωθείται) στο ανοδικό τμήμα μιας ψηλής καμπύλης τροχιάς και πέφτει ελεύθερα στην κάθοδο⁵». Χαρακτηριστικό όλων των παραπάνω ορισμών είναι η βαλλιστική τροχιά που ακολουθούν, κυρίως κατά τον κατιόντα κλάδο της τροχιάς τους.

3.2. Πύραυλοι τύπου Cruise–Tomahawk

Εκτός από τους βαλλιστικούς υπάρχουν και οι κατευθυνόμενοι πύραυλοι τύπου Cruise–Tomahawk. Αυτοί είναι πύραυλοι που χρησιμοποιούνται εναντίον στόχων υψηλής αξίας στην ξηρά ή στη θάλασσα και βάλλονται από διάφορες πλατφόρμες όπλων όπως υποβρύχια, πλοία επιφανείας και αεροσκάφη. Μετά την εκτόξευσή του η προώθηση γίνεται σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο χρησιμοποιεί ένα στερεό προωθητικό καύσιμο, ενώ το δεύτερο γίνεται μέσω ενός κινητήρα τούρμπο μέχρι τον στόχο. Η δυσκολία εντοπισμού του από τα ραντάρ έγκειται στο γεγονός, ότι πετάει σε χαμηλό ύψος (έως 100 μέτρα) ακολουθώντας το ανάγλυφο του εδάφους και έχει πολύ μικρή επιφάνεια (ενεργό διατομή). Ακόμη, ο κινητήρας του δεν εκπέμπει πολλή θερμότητα, με επακόλουθο οι ανιχνευτές υπέρυθρης ακτινοβολίας να μην μπορούν να τον εντοπίσουν. Τα συστήματα καθοδήγησής του είναι είτε δορυφορικά GPS (Global Positioning System), είτε ανίχνευσης εδάφους TERCOM (Terrain Contour Matching), είτε συνδυασμοί αυτών και έχει τη δυνατότητα διόρθωσης της πορείας του κατά την πτήση. Στο τελευταίο στάδιο, δηλαδή λίγο πριν προσκρούσει στον στόχο, κάνει ψηφιακή σύγκριση του στόχου που συναντάει και αυτού που έχει στη μνήμη του DSMAC (Digital Scene-Mapping Area Correlator). Οι πύραυλοι αυτού του τύπου, έχουν

³ Από την Ιστοσελίδα <http://www.armcontrol.org/threats/Long-Range-Ballistic-Missile-Development-A-Tale-Of-Two-Test>.

⁴ Ορισμός του “Ballistic Missile”. Federation of American Scientists, “Ballistic Missile Basics”. <http://www.fas.org/nuke/intro/missile/basics.htm>

⁵ Ορισμός του “Ballistic Missile”. Steeljaw Scribe, “ICBM Fundamentals”. <http://steeljawscribe.blogspot.com/2007/05/missile-defense-101-icbm-fundamentals.htm>.

εξαιρετικά μεγάλη ακρίβεια που φτάνει από λίγα μέτρα έως και λιγότερο από ένα μέτρο. Χρησιμοποιείται κυρίως για σταθερούς και ιδιαίτερα θωρακισμένους στόχους. Οι στόχοι αυτοί είναι συνήθως εγκαταστάσεις Διοίκησης, Ελέγχου και Επικοινωνιών γνωστοί ως στόχοι C3 (Command – Control – Communicate) και άλλοι. **Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι οι πύραυλοι τύπου Cruise δεν είναι βαλλιστικοί πύραυλοι και ως εκ του τίτλου της εργασίας δε θα αποτελέσουν αντικείμενο ανάλυσης.**

3.3. Κύρια μέρη Βαλλιστικού Πυραύλου

Τα κυριότερα μέρη ενός πυραύλου είναι τα παρακάτω:

- 3.3.1. Το περίβλημα του πλαισίου
- 3.3.2. Ο πυραυλοκινητήρας
- 3.3.3. Το προωθητικό υλικό
- 3.3.4. Το συστήματα ελέγχου και κατεύθυνσης
- 3.3.5. Το σύστημα εκτόξευσης οχήματος
- 3.3.6. Το ωφέλιμο φορτίο

3.4. Κατηγοριοποίηση Βαλλιστικών Πυραύλων

3.4.1. Οι βαλλιστικοί πύραυλοι ταξινομούνται κυρίως σύμφωνα με το βεληνεκές τους, δηλαδή τη μέγιστη απόσταση, μετρούμενη κατά μήκος της επιφάνειας του ελλειψοειδούς της γης, από το σημείο της εκτόξευσής τους έως το σημείο της πρόσκρουσης του τελευταίου στοιχείου του φορτίου τους. Διάφοροι συνδυασμοί χρησιμοποιούνται για την ταξινόμηση των βεληνεκών των βαλλιστικών πυραύλων. Η ταξινόμηση κατά NATO πραγματοποιείται με ένα σύστημα που περιλαμβάνει τις παρακάτω πέντε κατηγορίες:

Κατηγορία Βαλλιστικού Πυραύλου	Βεληνεκές
Διηπειρωτικός Βαλλιστικός Πύραυλος Intercontinental Ballistic Missile (ICBM)	Πάνω από 5.500 χλμ
Ενδιάμεσου Βεληνεκούς Βαλλιστικός Πύραυλος Intermediate-Range Ballistic Missile (IRBM)	3.000 έως 5.500 χλμ
Μέσου Βεληνεκούς Βαλλιστικός Πύραυλος	1000 έως 3000 χλμ.

Medium-Range Ballistic Missile (MRBM)	
Μικρού Βεληνεκούς Βαλλιστικός Πύραυλος Short-Range Ballistic Missile (SRBM)	Μέχρι 1000 χλμ.

Οι Ρώσοι στρατιωτικοί δημιούργησαν ένα σύστημα με τις παρακάτω πέντε κατηγορίες βεληνεκών⁶:

Κατηγορία Βαλλιστικού Πυραύλου	Βεληνεκές
Στρατηγικοί(Strategic)	Πάνω από 1.000χλμ.
Επιχειρησιακοί-Στρατηγικοί (Operational-Strategic)	500-1000χλμ.
Επιχειρησιακοί (Operational)	300-500 χλμ.
Επιχειρησιακοί-Τακτικοί (Operational-Tactical)	50-300 χλμ.
Τακτικοί(Tactical)	Έως 50 χλμ

3.5. Άλλες κατηγοριοποιήσεις

Ανεξάρτητα από τις παραπάνω «επίσημες» κατηγοριοποιήσεις, οι βαλλιστικοί πύραυλοι μπορούν να ταξινομηθούν και ανάλογα των τεχνικών ιδιοτήτων και δυνατοτήτων τους, όπως παρακάτω:

3.5.1. Ανάλογα με το ωφέλιμο φορτίο

Το ωφέλιμο φορτίο το οποίο μεταφέρει ο πύραυλος μπορεί να είναι :

- Μία μονή, μη διασπώμενη πολεμική κεφαλή, η οποία μπορεί να εκρηκτική, όχημα μεταφοράς ραδιολογικού , χημικού ή βιολογικού όπλου και φυσικά μπορεί να φέρει και πυρηνική κεφαλή.
- Μία διασπώμενη πολεμική κεφαλή με όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά (όπως π.χ. εκρηκτικά βομβίδια ή διασκορπιζόμενες νάρκες κ.λ.π.) ή πολλαπλές πυρηνικές κεφαλές.
- Ελισσόμενο όχημα επανεισόδου. [Maneuverable Re-entry vehicle (MaRV)]: Μέσω της κατάλληλης διάπλασης του σώματος του RV ή της χρήσης αναπτυσσόμενων μικρο-αεροδυναμικών πτερυγίων, το MaRV επιτρέπει τους ελιγμούς στην τερματική περιοχή ή στην επέκταση του ίχνους πτήσης για την υπερκέραση αμυντικών μέτρων που έχουν ληφθεί σε προβλεπόμενα ίχνη επανεισόδου.

⁶ <http://fas.org/nuke/intro/missile/basics.htm>

3.5.2. Ανάλογα με τον τρόπο εκτόξευσης

Η εκτόξευση μπορεί να πραγματοποιηθεί με τους παρακάτω τρόπους:

- Από σταθερό αμυντικό υπόγειο Έργο (σιλό)
- Από διάφορων τύπων οχήματα και μέσα (τροχοφόρα, οχήματα σταθερής τροχιάς, ερπυστριοφόρα)
- Από πλοία επιφάνειας
- Από υποβρύχιο
- Από διασκευασμένο εμπορευματοκιβώτιο (container).

3.5.3. Ανάλογα με το συστήματα ελέγχου και κατεύθυνσης

Το σύστημα ελέγχου και κατεύθυνσης (ελέγχου πορείας πτήσης) καθορίζει την πορεία πτήσης και το σύστημα ελέγχου ύψους (τηρεί τον πύραυλο στην πορεία) και μπορεί να παρέχεται από :

- Αδρανειακή πλοήγηση, όπου βασίζεται σε μία αδρανειακή πλατφόρμα που στηρίζεται σε ένα γυροσκόπιο και χρησιμοποιείται κυρίως στη φάση της προώθησης.
- Αστρική πλοήγηση, όπου χρησιμοποιεί τα άστρα για να ευθυγραμμίσει τον πύραυλο στο ίχνος, συνήθως στη φάση της ενδιάμεσης πορείας και μπορεί να συνδυαστεί με δορυφορικά συστήματα πλοήγησης τύπου GPS ή GLONASS.
- Τερματική πλοήγηση όπου χρησιμοποιώντας αισθητήρες επί του σκάφους (π.χ. ο Persing II χρησιμοποιεί στην τερματική φάση ψηφιακό radar εδαφικής ταύτισης για να επιτύχει πιθανό κυκλικό σφάλμα μικρότερο από δέκα μέτρα).

3.5.4. Ανάλογα με το προωθητικό υλικό

Το προωθητικό υλικό μπορεί να είναι υγρά ή στερεά (π.χ. υγρό υδρογόνο, υδραζίνη με έναν οξειδωτή, όπως υγρό οξυγόνο ή τετροξείδιο του αζώτου. Κλπ)

3.6. Ακρίβεια Πυραύλου

3.6.1. Η ακρίβεια ή καλύτερα η «διασπορά» εκτιμάται με τον όρο «CEP», «Circular Error Probable». Ο όρος προέρχεται από τη βλητική εν γένει και αφορά οβίδες, σφαίρες και εκρηκτικά γεμίσματα, εν προκειμένω όμως, θα

πρέπει να προσληφθεί με την έννοια «ακτίνα ενός κύκλου γύρω εντός του οποίου θα σημειωθεί το 50 % των πληγμάτων» από το συγκεκριμένο όπλο.

3.6.2. Είναι προφανές, ότι το παραπάνω συνδέεται άμεσα με το είδος της γομώσεως και των επισυρομένων βλαβών. Μάλιστα, με ένα «καλό» «CEP» το βαλλιστικό βλήμα παύει να αποτελεί αποκλειστικώς ψυχολογικό ή αποτρεπτικό ή εκδικητικό όπλο και μετατρέπεται σε asset προληπτικού πλήγματος. Η μεγάλη ακρίβεια του επιτρέπει την καταστροφή νευραλγικών εγκαταστάσεων στρατιωτικού, και όχι μόνο, χαρακτήρα, όπως εγκαταστάσεις υποδομής. Επίσης, είναι προφανές ότι ένα «μέτριο» ή «κακό» «CEP» αντισταθμίζεται με μια χημική - βιολογική γόμωση ή με διασκορπιζόμενα υποπυρομαχικά (Cluster Ammunition) που ακόμη και σε μεγάλη απόκλιση από το κέντρο του στόχου μπορούν να αδρανοποιήσουν συγκεντρώσεις στρατευμάτων, να παραλύσουν μια πόλη, να παρεμποδίσουν μια προέλαση ή και να απαγορεύσουν χερσαία ή θαλάσσια δρομολόγια.

3.6.3. Σε περίπτωση που πύραυλος φέρει πυρηνική κεφαλή ή κεφαλές, η παράμετρος ακρίβεια περνάει σε δευτερεύοντα ρόλο, καθώς δεν υπάρχει ένας σημειακός στόχος αλλά μια περιοχή μεγάλων διαστάσεων και ο πύραυλος θα πρέπει να θεωρηθεί μάλλον ως όχημα μεταφοράς.

4. Τι κάνει ένα βαλλιστικό πύραυλο Στρατηγικό Όπλο

4.1. Βασικές έννοιες - ορισμοί

4.1.1. Ξεκινώντας την ανάλυση για τον ορισμό του Στρατηγικού όπλου κρίνεται σκόπιμο να καθοριστούν ορισμένες βασικές έννοιες της Στρατηγικής⁷, οι οποίες θα αναφερθούν παρακάτω:

4.1.2. Η στρατηγική συνίσταται στη σύζευξη μέσων και σκοπών υπό την επίδραση ανταγωνισμού. Το ζητούμενο είναι η επίτευξη των σκοπών που έχουν τεθεί, καθώς η στρατηγική αποτελεσματικότητα των διαφόρων μέσων και του τρόπου χρησιμοποίησής τους κρίνεται ακριβώς με βάση τη συνεισφορά τους σε αυτήν την επίτευξη.

⁷ Η Στρατηγική Σκέψη Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα, Κωνταντίνος . Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα 2008,σελ 21.

4.2. Αποτροπή-Πειθαναγκασμός

4.2.1. Αποτροπή-Πειθαναγκασμός: Αποτροπή (deterrence) είναι η διατήρηση του στάτους κβο (status quo, είναι η υφιστάμενη κατάσταση πραγμάτων) με απειλή χρήσης βίας. Αντίστοιχα, πειθαναγκασμός (compellence) είναι η αλλαγή του στάτους κβο, με απειλή χρήσης βίας. Αντί του όρου πειθαναγκασμός, συχνά χρησιμοποιούνται και άλλοι παρόμοιοι όροι, όπως εξαναγκασμός, καταναγκασμός, κλπ.

4.2.2. Οι έννοιες της αποτροπής και του πειθαναγκασμού χαρακτηρίζονται από την απειλή χρήσης βίας, σε αντίθεση προς τη χρήση βίας αυτή καθαυτή. Ακριβώς αυτό, είναι που τις διαφοροποιεί από τις έννοιες της άμυνας και της επίθεσης. Θεμελιώδες στοιχείο τόσο της αποτροπής, όσο και του πειθαναγκασμού είναι η αξιοπιστία. Για να είναι αξιόπιστη μια αποτρεπτική ή πειθαναγκαστική απειλή, θα πρέπει όχι μόνο να υπάρχουν τα απαιτούμενα μέσα και η θέληση πραγματοποίησής της, αλλά και ο αντίπαλος να γνωρίζει ότι τα μέσα τα οποία διαθέτουμε είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αντιμετωπισθούν και κυρίως υπάρχει η βούληση να χρησιμοποιηθούν.

4.2.3. Η αποτροπή μπορεί να έχει τη μορφή της φυσικής παρουσίας (deterrence by presence), της αποτροπής μέσω άμυνας (deterrence by defense) ή μέσω άρνησης της επιτυχίας (deterrence by denial) και τέλος μέσω αντίποινων (deterrence by retaliation). Η τελευταία σχετίζεται άμεσα με τις βαλλιστικές δυνατότητες μιας χώρας, καθώς είναι αυτή που επιδιώκει, μέσω επαπειλούμενης σε διαφορετικό χρόνο ή με διαφορετικό τρόπο, πρόκληση φθορών και απωλειών τουλάχιστον όμοιων με τους αντίστοιχους της εχθρικής προσβολής που θέλουμε να αποτρέψουμε.

4.3. Αποτρεπτική Στρατηγική⁸

4.3.1. Η αποτρεπτική Στρατηγική είναι ένας τομέας στον οποίο οι βαλλιστικοί πύραυλοι έπαιξαν σπουδαίο ρόλο, ιδίως την μεταπολεμική περίοδο, με αποκορύφωμα τον ψυχρό πόλεμο και τον εφιάλτη του πυρηνικού ολοκαυτώματος. Οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ είχαν συσσωρεύσει πολλαπλάσια οπτικά συστήματα από εκείνα που θα αρκούσαν για να εξαφανίσουν η μία την άλλη και κατ' επέκταση όλον τον πλανήτη. Η ισορροπία τρόμου που χαρακτήρισε μία

⁸ Η Στρατηγική Σκέψη Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα, Κωνταντίνος . Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα 2008,σελ 23.

ολόκληρη εποχή, βασίστηκε κυρίως στις βαλλιστικές δυνατότητες των διηπειρωτικών πυραύλων που είχαν αναπτύξει.

4.3.2. Η κατοχή βαλλιστικών δυνατοτήτων δίνει στις χώρες που τις κατέχουν την ευκαιρία, είτε να διεκδικούν με την απειλή χρήσης τους συμφέροντα προς όφελός τους, είτε να διασφαλίζουν συμφέροντα, τα οποία είναι υπό αμφισβήτηση από άλλες αρχές-χώρες και τα οποία η στρατιωτική ικανότητα της χώρας δεν μπορεί να τα διασφαλίσει.

4.4. Χρήσιμος όρος για την κατανόηση του θέματος είναι και αυτός της στρατηγικής αποτελεσματικότητας (strategic effectiveness)⁹. Στρατηγική αποτελεσματικότητα μιας στρατιωτικής δύναμης, ενός οπλικού συστήματος κλπ. είναι η συνολική επίδρασή του πάνω στην πορεία και το αποτέλεσμα μιας σύγκρουσης. Με άλλα λόγια, η στρατηγική αποτελεσματικότητα είναι η βασική μονάδα αξιολόγησης στη στρατηγική ανάλυση, επισκιάζοντας όλες τις άλλες παραμέτρους (βεληνεκές, ισχύ, τακτική και επιχειρησιακή αξιοπιστία κλπ.).

4.5. Σε αυτό το σημείο θα επιχειρηθεί να γίνει μία διαφορετική προσέγγιση για το τι κάνει ένα βαλλιστικό πύραυλο Στρατηγικό όπλο και πώς μπορεί αυτός να χρησιμοποιηθεί κατά την εφαρμογή της στρατηγικής μιας χώρας σε όλες τις μορφές της (Υψηλή και Στρατιωτική Στρατηγική).

4.6. Είναι λοιπόν τα τεχνικά χαρακτηριστικά [το βεληνεκές, οι κεφαλές με τις οποίες είναι εξοπλισμένος ο κάθε πύραυλος (αριθμός, είδος γομώσεως, ή φορτίου)], τα αποτελέσματα που θα επιφέρει στον στόχο, [όπως πλήρη καταστροφή, εξουδετέρωση, φόβο ή άλλα ψυχολογικά συμπτώματα] η αξία και η σημαντικότητα του στόχου που θα προσβληθεί [(Πολιτική, πολιτιστική, θρησκευτική, στρατιωτική οικονομική)], αρκετά για να χρήσουν έναν πύραυλο ως Στρατηγικό όπλο; Μήπως το επίπεδο διοίκησης που θα λάβει την απόφαση για τη χρησιμοποίηση του κάθε όπλου ή του κάθε στόχου καθορίζει και την αξία του μέσου έτσι ώστε αυτός να χαρακτηριστεί Στρατηγικός;

4.7. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της πολυπλοκότητας των παραπάνω, είναι το ερώτημα αν τα πρωτόγονα πυραυλικά συστήματα της Χαμάς, της Χεζμπολάχ ή άλλων οργανώσεων, τα οποία εκτοξεύονται χωρίς τις

⁹ Η Στρατηγική Σκέψη Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα, Κωνταντίνος . Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα 2008, σελ 48.

περισσότερες φορές να υπάρχει συγκεκριμένος στόχος ή διαδικασία σκόπευσης του όπλου κατά του Ισραήλ, και τα οποία επιφέρουν άμεσο ψυχολογικό αποτέλεσμα (φόβο) στους πολίτες του Ισραήλ διαμορφώνοντας ανάλογα την εξωτερική Πολιτική του Ισραήλ έναντι των αραβικών χωρών και μπορούν να οδηγήσουν σε μία σύγκρουση μεγάλης κλίμακας, είναι στρατηγικά όπλα.

4.8. Η συνθετότητα του παραπάνω ερωτήματος μεγαλώνει όταν η πολεμική γόμωση του πυραύλου δεν είναι μια απλή εκρηκτική κεφαλή, αλλά μια ή πολλές μη συμβατικές γομώσεις, όπως βιολογικά ή χημικά αέρια ή ακόμα και πυρηνικά.

4.9. Η απόφαση για τη χρησιμοποίηση βαλλιστικών πυραύλων είτε κατά την εξέλιξη μιας ένοπλης σύγκρουσης (ανεξαρτήτου έντασης), είτε σε μία κρίση - ένταση - κατάσταση πολιτικής ή πολιτειακής αβεβαιότητας, κινείται σε δύο ανεξάρτητα μεν, αλληλοεπιδρώμενα δε, επίπεδα: στο πολιτικό-διπλωματικό και στο πολιτικό-στρατιωτικό επίπεδο.

4.10. Πολιτικό-διπλωματικό επίπεδο

4.10.1. Καθώς το θεμελιώδες στοιχείο της αποτροπής και του πειθαναγκασμού είναι η αξιοπιστία, η ύπαρξη βαλλιστικών δυνατοτήτων σε συνδυασμό με τη γνωστοποίηση της πρόθεσης για χρήση αυτών, προσδίδει περισσότερες στρατηγικές επιλογές στην εκάστοτε διπλωματική και αποτρεπτική ισχύ του κράτους.

4.10.2. Η διατήρηση ή απόκτηση βαλλιστικών δυνατοτήτων καθιστά τις χώρες που τις κατέχουν (κυρίως οι μικρές χώρες) "ύποπτες" για το ενδεχόμενο χρησιμοποίησης όπλων μαζικής καταστροφής (βιολογικών , χημικών, πυρηνικών) γεγονός που επηρεάζει τις διπλωματικές τους ισορροπίες. Η χρησιμοποίηση όμως τέτοιων όπλων, είναι σίγουρο ότι θα μεταβάλλει τόσο την εγχώρια όσο και τη διεθνή κοινή γνώμη και εκτιμάται ότι θα ασκηθούν στους πιθανούς συμμάχους, αφόρητες πιέσεις, μεταβάλλοντας τις επικρατούσες μέχρι εκείνη τη στιγμή ισορροπίες.

4.11. Πολιτικό-στρατιωτικό επίπεδο

4.11.1. Στο στρατιωτικό-στρατηγικό επίπεδο, όπου οι στόχοι δεν είναι πάντα αμιγώς στρατιωτικού ενδιαφέροντος αλλά υπάρχουν και στόχοι με

κοινωνικο-πολιτικές διαστάσεις (όπως π.χ. κρίσιμες εγκαταστάσεις υποδομής, ενεργειακές εγκαταστάσεις) θα απαιτηθεί ο συντονισμός σε πολιτικό επίπεδο για την προσβολή τους.

4.11.2. Σε στρατιωτικό επίπεδο (Τακτικό και Επιχειρησιακό επίπεδο) τα πράγματα είναι πιο ξεκάθαρα, αφού υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια και διαδικασίες για την επιλογή του όπλου που θα χρησιμοποιηθεί κάθε φορά για την προσβολή ενός στόχου, σε συνδυασμό με τα επιδιωκόμενα κάθε φορά αποτελέσματα.

4.12. Η χρησιμοποίηση πυραύλων έχει επίσης παράπλευρες επιπτώσεις και σε άλλους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και πέραν του γεωγραφικού χώρου που χρησιμοποιούνται. Ενδεικτικά αναφέρονται οι τομείς της ναυσιπλοΐας, του περιβάλλοντος, του ανθρωπισμού (πρόσφυγες), της ενεργειακής ασφάλειας και τέλος της οικονομίας.

5. Συμπεράσματα

5.1. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι ο καθορισμός ενός πυραύλου ως στρατηγικού, ουσιαστικά είναι μία δύσκολη εξίσωση με πολυεπίπεδες μεταβλητές, όπως: τα τεχνικά χαρακτηριστικά, η φύση, το είδος και τα χαρακτηριστικά του στόχου που θα προσβληθεί, ο βαθμός προστασίας του, τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα σε αυτόν, οι επιπτώσεις αυτών των αποτελεσμάτων σε διπλωματικό και πολιτικο-στρατιωτικό επίπεδο και πώς αυτές μεταβάλλουν τη Στρατηγική κάθε χώρας.

5.2. Αντίθετα, η ύπαρξη και μόνο βαλλιστικών πυραύλων προσδίδει επιλογές στην εθνική στρατηγική της χώρας που τους διαθέτει, που μπορεί να είναι δυσανάλογες με τις τεχνικές δυνατότητές τους και να εξαρτώνται μόνο από τη βούληση και την αποφασιστικότητα της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Μέση Ανατολή: Γεωστρατηγική Ανάλυση

6. Εισαγωγή

Πώς ορίζεται, η γεωπολιτική-γεωστρατηγική θέση μιας χώρας; Είναι η γεωγραφική θέση της χώρας, σε συνδυασμό με την εκάστοτε διεθνοπολιτική κατάσταση που προσδίδει ή αναιρεί ιδιαίτερη σημασία σε αυτήν, δηλαδή τη στρατηγική της σημασία. Σε κάθε περίπτωση, πυρήνας της γεωπολιτικής είναι η γεωγραφία, η οποία όμως αλληλεπιδρά με μια σειρά από άλλους παράγοντες, όπως π.χ. η τεχνολογία. Είναι μια δυναμική διαδικασία η οποία τροποποιεί συνεχώς και προσθέτει και νέες μεταβλητές στην εξίσωση που περιγράφει κάθε γεωπολιτικό-γεωστρατηγικό σύστημα. Για παράδειγμα, ορισμένα νησάκια του Ειρηνικού είχαν άλλη γεωστρατηγική σημασία στο παρελθόν, ως σταθμοί ανεφοδιασμού, η πρόοδος της τεχνολογίας που έχει αυξήσει την επιχειρησιακή αυτονομία των μέσων (εναέριων και θαλάσσιων) μειώνει αυτή τη σημασία. Η ανάπτυξη, όμως βαλλιστικών πυραύλων από την άλλη, και η χρησιμοποίησή τους είτε ως περιοχές εκτοξεύσεως, είτε ως σταθμοί Ραντάρ, Σταθμοί Διοίκησης, κ.λ.π., αναβαθμίζει εκ νέου τη γεωστρατηγική τους σημασία, προσθέτοντας μία μεταβλητή η οποία δεν υπήρχε στο παρελθόν.

7. Καθορισμός γεωγραφικής περιοχής

7.1. Τα όρια της γεωγραφικής περιοχής που θα εξετασθεί είναι αυτά της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, όχι μόνο διότι αυτό δίδεται στον τίτλο, πράγμα που αποτελεί ήδη θεμελιώδες κριτήριο, αλλά και από το γεγονός ότι οι δυνατότητες που έχουν οι βαλλιστικοί πύραυλοι αλλά και κατ' επέκταση οι επιπτώσεις της χρήσης τους, επηρεάζουν το σύνολο του γεωγραφικού χώρου της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς οι περισσότερες χώρες της Μέσης Ανατολής διαθέτουν βαλλιστικούς πυραύλους διαφόρων τύπων και δυνατοτήτων.

7.2. Θα εξετασθούν - αναλυθούν οι δυνατότητες της Συρίας, λόγω τρέχουσας αστάθειας και του εμφυλίου στην περιοχή και του Ισραήλ, ενώ θα γίνει μια απλή αναφορά των βαλλιστικών δυνατοτήτων των υπόλοιπων κρατών της Μέσης Ανατολής, καθώς ο περιορισμός της έκτασης της εργασίας δεν επιτρέπει τη διεξοδική ανάλυση όλων των χωρών.

7.3. Επιπλέον θα αναφερθούν και οι δυνατότητες άλλων εξωτερικών παραγόντων, (όπως χώρες και οργανισμοί), οι οποίοι αν και δε βρίσκονται στη Γεωγραφική περιοχή της Μέσης Ανατολής, διατηρούν σ' αυτήν μεγάλα πολιτικά, οικονομικά και ενεργειακά συμφέροντα και οι βαλλιστικές δυνατότητές τους μπορούν να οδηγήσουν στην ανακατανομή ισχύος στην περιοχή.

8. Ανάλυση

8.1. Συρία

Η παρακάτω ανάλυση αφορά τις δυνατότητες της Συρίας πριν την έναρξη του εμφυλίου πολέμου. Η τύχη των στρατιωτικών συστημάτων και δη αυτών με υψηλή στρατιωτική αξία που είχε αποκτήσει στο παρελθόν καθώς και το επιχειρησιακό τους καθεστώς είναι άγνωστα.

8.1.1. Γενικά

Αν και η χώρα αντιμετώπιζε δυσχέρειες με τους περιορισμένους πόρους της, είχε δείξει ενδιαφέρον για να αποκτήσει βαλλιστικούς πυραύλους, χημικά και βιολογικά όπλα. Η Συρία ήταν ένα μη πυρηνικό κράτος, μέλος της Συνθήκης για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων (Non-Proliferation Treaty NPT) και είχε υπογράψει συμφωνία με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας. Ωστόσο, η Δαμασκός αντιμετώπιζε τους ισχυρισμούς ότι παρανόμως προσπάθησε να κατασκευάσει έναν αντιδραστήρα παραγωγής πλουτωνίου στο Ντάιρ Αλζούρ - μια εγκατάσταση που καταστράφηκε από το Ισραήλ το 2007. Η Συρία φέρεται να είχε λάβει άμεση βοήθεια από τη Ρωσία (και πρώην Σοβιετική Ένωση), την Κίνα, το Ιράν και τη Βόρεια Κορέα για την ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων και όπλων μαζικής καταστροφής.

8.1.2. Πυρηνικά¹⁰

Η Συρία υπέγραψε τη Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων το 1968 και την επικύρωσε το 1969. Προσπαθώντας να επεκτείνει τις πυρηνικές δυνατότητές της, επεδίωκε σθεναρά εξωτερική βοήθεια από τη δεκαετία του 1980, συμπεριλαμβανομένων των πυρηνικών αντιδραστήρων και της μεταφοράς τεχνολογίας από κράτη όπως η Αργεντινή, η Κίνα και η Ρωσία. Οι προσπάθειες αυτές, είχαν μερικά απτά αποτελέσματα. Το 1991 οι Κινέζοι

¹⁰ <http://www.fox2magazine.net>

άρχισαν να κατασκευάζουν τον πρώτο ερευνητικό αντιδραστήρα της Συρίας στο Ντάιρ Αλ-Χαγιάρ. Ο αντιδραστήρας SRR-1 30kW λειτουργούσε από το 1996, και παρόλο που δεν ήταν αρκετά μεγάλος για να υπάρχει η ανησυχία διασποράς, οι επιθεωρητές του ΔΟΑΕ ανακάλυψαν την παρουσία αδήλωτων σωματιδίων ουρανίου το 2008 και το 2009. Το Σεπτέμβριο του 2007, η Ισραηλινή Πολεμική Αεροπορία βομβάρδισε και κατέστρεψε ένα συγκρότημα στη βορειοδυτική Συρία, για το οποίο οι αμερικανικές και ισραηλινές υπηρεσίες πληροφοριών ισχυρίζονταν ότι ήταν ένας αντιδραστήρας παραγωγής πλουτωνίου. Η συριακή κυβέρνηση είχε αρνηθεί τους ισχυρισμούς αυτούς. Ωστόσο, το Μάιο του 2011 μετά από μία τρίχρονη έρευνα, κατά την οποία η Συρία δε συνεργάστηκε επαρκώς με τον ΔΟΑΕ, ο Οργανισμός κατέληξε στο συμπέρασμα ότι: «Είναι πολύ πιθανό το κτίριο που καταστράφηκε στην περιοχή Dair Alzour να ήταν ένας πυρηνικός αντιδραστήρας που θα έπρεπε να είχε δηλωθεί στον Οργανισμό». Στις 9 Ιουνίου 2011, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΟΑΕ ενέκρινε ένα ψήφισμα που βλέπει στη Συρία μη συμμόρφωση με τις διεθνείς υποχρεώσεις της. Η σημερινή κατάσταση τόσο του αντιδραστήρα, καθώς και εάν αυτός είναι σε χρήση, από ποιους και με τι σκοπό είναι μάλλον αδύνατο να εκτιμηθεί.

8.1.3. Βιολογικά¹¹

Ακόμα και πριν την κρίση υπήρχε πολύ περιορισμένη ανοικτή βάση πηγής πληροφοριών σχετικά με την ικανότητα της Συρίας στον βιολογικό πόλεμο. Γερμανικές και ισραηλινές πηγές, είχαν υποστηρίξει ότι η Συρία έχει την ικανότητα παραγωγής συγκεκριμένων ουσιών, με τις αμερικανικές πηγές να έχουν χαρακτηρίσει την ικανότητα παραγωγής ως «πιθανή». Ωστόσο, διεθνείς οργανισμοί δε βρήκαν κανένα στοιχείο βιολογικών όπλων. Σε τελική ανάλυση, δεν υπάρχουν αξιόπιστες αποδείξεις για το ότι η Συρία έχει τη δυνατότητα να κάνει επιχειρησιακή χρήση βιολογικών παραγόντων. Η χώρα είχε μια φαρμακευτική υποδομή που θα μπορούσε να υποστηρίξει ένα περιορισμένο πρόγραμμα βιολογικού πολέμου, και δραστηριοποιείται στο εμπόριο εξοπλισμού με εταιρείες στη Δυτική Ευρώπη, Ρωσία και Βόρεια Κορέα, που θα μπορούσαν επίσης, να υποστηρίξουν ένα τέτοιο πρόγραμμα. Η Δαμασκός έχει επικυρώσει το

¹¹ <http://www.onalert.gr/stories/ti-ximika-viologika-opla-yparxoun-sti-syria/28171>

Πρωτόκολλο της Γενεύης το 1968 και στις 14 Απριλίου 1972 υπέγραψε για τα βιολογικά και τοξικά όπλα, αλλά δεν έχει κυρώσει ακόμη τη συμφωνία.

8.1.4. Χημικά¹²

Η Συρία ήταν ύποπτη ότι είχε μια από τις πιο προηγμένες δυνατότητες χημικού πολέμου στη Μέση Ανατολή. Η αρχική επιχειρησιακή ικανότητα της Συρίας στον χημικό πόλεμο παραδόθηκε από την Αίγυπτο πριν από τον Οκτώβριο του 1973 και τον πόλεμο εναντίον του Ισραήλ. Από τότε, η Συρία φαίνεται να έχει αποκτήσει εγχώρια ικανότητα να αναπτύσσει και να παράγει χημικά όπλα, συμπεριλαμβανομένου του φυσικού αερίου μουστάρδας και σαρίν, και ενδεχομένως και άλλων ουσιών. Οι παράγοντες των χημικών όπλων έχουν παραχθεί από τη δεκαετία του 1980 στις εγκαταστάσεις που βρίσκονται κοντά στη Χάμα, Χομς και Αλ-Σαφίρα, χωριά στην περιοχή του Χαλεπίου. Ωστόσο, η Συρία εξαρτιόταν από ξένες πηγές για συγκεκριμένο εξοπλισμό διπλής χρήσης για την παραγωγή χημικών όπλων. Τα τελευταία χρόνια, το Ιράν είχε αναγνωριστεί ως σημαντικός προμηθευτής της Συρίας στον τομέα του χημικού πολέμου. Η Συρία υπέγραψε μια συμφωνία με το Ιράν το 2005, η οποία μεταξύ άλλων καθόριζε την παροχή κατάρτισης και τεχνικής βοήθειας στους Σύριους επιστήμονες και τεχνικούς και την κατασκευή πέντε εγκαταστάσεων χημικών εργοστασίων για την πιλοτική ανάπτυξη και την παραγωγή χημικών πρόδρομων ουσιών. Η Συρία διαθέτει μεγάλο αριθμό βαλλιστικών πυραύλων Scud-B και Scud-C που μπορούν να εξοπλιστούν με χημικές κεφαλές. Ωστόσο, είχε διακόψει τις πιθανές προσπάθειές της για να οπλίσει μικρής εμβέλειας πυραύλους με χημικές κεφαλές μετά από ένα ατύχημα στα μέσα του 2007. Η Συρία πιστεύεται ότι διαθέτει μια σημαντική δυνατότητα τακτικού χημικού πολέμου, όσον αφορά βλήματα πυροβολικού και ρουκέτες που μεταφέρουν χημικές ουσίες.

8.1.5. Διεθνείς Δεσμεύσεις.

Η Δαμασκός είχε επικυρώσει το Πρωτόκολλο της Γενεύης το 1968, αλλά δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης για τα Χημικά Όπλα. Ωστόσο, αξιωματούχοι της Συρίας είχαν δείξει ενδιαφέρον για τον Οργανισμό για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων από το 2004. Ελλείψει πληροφοριών σχετικά με τα κίνητρα πίσω από αυτές τις ενέργειες, η σημασία

¹²<http://www.onalert.gr/stories/ti-ximika-viologika-opla-yparxoun-sti-syria/28171>

αυτών των εξελίξεων παρέμενε ασαφής. Το ξέσπασμα της εμφύλιας διαμάχης στα τέλη του 2011 και η συνεχιζόμενη βία έχουν εγείρει ερωτήματα σχετικά με την ασφάλεια των εγκαταστάσεων των χημικών όπλων στη Συρία και την πιθανή χρήση ή τη μεταφορά των όπλων αυτών. Ωστόσο, δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες σε ανοικτές πηγές για να συναχθούν συμπεράσματα σχετικά με την ασφάλεια των χημικών όπλων στο οπλοστάσιο της Συρίας.

8.1.6. Βαλλιστικοί Πύραυλοι¹³

Το πυραυλικό πρόγραμμα της Συρίας ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 κι έχει εξελιχθεί σε συνδυασμό με τα χημικά της όπλα. Η Δαμασκός διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα οπλοστάσια βαλλιστικών πυραύλων στην περιοχή, που αποτελείται από εκατοντάδες «Scud» και παράγωγά του. Η Συρία έχει λάβει σοβιετική μεταφορά τεχνολογίας για την κατασκευή του προγράμματος, με την εισαγωγή των πυραύλων «FROG-7», «Scud-B/C», και των πυραύλων στερεών καυσίμων «SS-21», από την ΕΣΣΔ στη δεκαετία του 1970 και του 1980. Στη δεκαετία του 1990, το Ιράν παρείχε τεχνική βοήθεια στους κινητήρες για πυραύλους στερεών καυσίμων, ενώ η Βόρεια Κορέα παρείχε εξοπλισμό και τεχνική βοήθεια για το υγρό που χρησιμοποιείται ως καύσιμο στην παραγωγή πυραύλων. Η Συρία φέρεται να αγόρασε 150 «Scud-C» από τη Βόρεια Κορέα το 1991. Η Συρία δοκίμασε έναν 700 χιλιομέτρων βεληνεκούς Scud-D τον Σεπτέμβριο του 2000, ενώ αναφέρεται μια άλλη δοκιμή «Scud-D» τον Ιανουάριο του 2007. Ωστόσο, οι προσπάθειές της για τη δημιουργία εγχώριας ικανότητας παραγωγής είχαν αποτύχει, αναγκάζοντας τη Δαμασκό να βασίζεται σε εισαγωγές από χώρες όπως η Βόρεια Κορέα και η Κίνα, για να στηρίξει το πρόγραμμά της. Η Συρία εξέφρασε ενδιαφέρον για την αγορά του ρωσικού «Iskander», ήδη από το 2004, αλλά δεν μπόρεσε να αποκτήσει αυτό το σύστημα. Οι εκθέσεις δείχνουν επίσης, ότι προσπαθούσε να αγοράσει σύγχρονα συστήματα αεράμυνας, όπως το «S300 PMU-2 Favorit» και το «Pantsyr S-1» από τη Ρωσία. Η Δαμασκός δεν είναι μέλος του Καθεστώτος Ελέγχου Πυραυλικής Τεχνολογίας.

¹³ <http://www.fox2magazine.net/>

Η Συρία αναλυτικά είχε τους παρακάτω τύπους πυραύλων^{14 15},

ΤΥΠΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ	ΤΥΠΟΣ ΚΑΥΣΙΜΟΥ
FROG-7 ¹⁶	Operational	70 km	Solid
SS-21 ¹⁷	Operational	70 km	Solid
Scud-B ¹⁸	Operational	300 km	Liquid
Scud-C	Operational	500 km	Liquid
Scud-D	Tested/Development	700 km	Liquid

Πρωταρχικό κίνητρο της Συρίας για την κατοχή αντισυμβατικών όπλων και βαλλιστικών πυραύλων φαίνεται να ήταν η απειλή του Ισραήλ, καθώς το Ισραήλ έχει ανώτερες συμβατικές στρατιωτικές δυνατότητες και πιστεύεται ευρέως ότι διαθέτει πυρηνικά όπλα.

Είναι ασαφές κατά πόσο ή πώς η συνεχιζόμενη αναταραχή στη Συρία θα επηρεάσει τη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής της χώρας αυτής. Έχουν διατυπωθεί ανησυχίες στη διεθνή κοινότητα σχετικά με το τι θα συμβεί με το οπλοστάσιο από βαλλιστικούς πυραύλους και τα χημικά όπλα της Συρίας, αν πέσουν σε σκληροπυρηνικά στελέχη είτε του καθεστώτος του Μπασάρ αλ-Ασάντ, είτε της αντιπολίτευσης, ή ακόμα περισσότερο του ISIS.

8.1.7. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα

¹⁴ The military balance 2015 . The annual assessment of Global Military capabilities and defense economics

¹⁵ <http://www.armscontrol.org>

¹⁶ Είναι η τυποποίηση κατά NATO των Σοβιετικών πυραύλων μικρού βεληνεκούς 9K52 Luna-M. Το ακρωνύμιο "FROG" προέρχεται από το "Free Rocket Over Ground".

¹⁷ http://www.military-today.com/missiles/ss21_scarab.htm

¹⁸ <http://www.fas.org/nuke/guide/russia/theater/r-11.htm>

Ο συριακός στρατός χάρη στο σύστημα έγκαιρης αεράμυνας που διέθετε, μπορούσε να εντοπίζει έγκαιρα τις παραβιάσεις των συνόρων από εισερχόμενα προς τον εθνικό εναέριο χώρο του στίγματα. Στο συριακό στρατό υπήρχαν τα ρωσικής κατασκευής ραντάρ τύπου «36D6 TIN SHIELD» και «P-35/37 BAR LOCK». Λέγεται πως τα συγκεκριμένα ραντάρ, μπορεί και αποκαλύπτει τις περισσότερες από τις χαμηλές πτήσεις. Η κατάρριψη άλλωστε του τουρκικού αεροσκάφους αεροφωτογράφισης «RF-4E» της Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας, αποτελεί ένδειξη πως στη Συρία είχε ισχυρά ρωσικά αντιαεροπορικά συστήματα άμυνας. Σύμφωνα με ειδικούς, το τουρκικό αεροσκάφος χτυπήθηκε από ρωσικό σύστημα αεράμυνας τύπου «SA-11». Τα επανομαζόμενα στο NATO «SA-11» αυτά όπλα, μπορούν να χτυπήσουν αεροπλάνο σε υψόμετρο 14 χιλιομέτρων. Λέγεται μάλιστα, πως αυτά τα εξελιγμένα όπλα παραδόθηκαν στο καθεστώς Άσαντ και η εκπαίδευση του προσωπικού τους πραγματοποιήθηκε από Ρώσους εκπαιδευτές. Η Συρία για την κατάρριψη του αεροσκάφους χρησιμοποίησε τους μέσου βεληνεκούς εδάφους-αέρος πυραύλους εσωτερικής καύσης τύπου «Buk-M2» (παραλαβή από τη Ρωσία το 2013). Επίσης, κατά την αναφορά του STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE INSTITUTE¹⁹ (SIPRI) που δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο, η Συρία το 2013, παρέλαβε από τη Ρωσία 36 αντιαεροπορικά συστήματα «Pantsyr-S1» μαζί με κινητά πυραυλικά συστήματα μέσου βεληνεκούς, και ολοκλήρωσε τον εκσυγχρονισμό των Αεροσκαφών «MIG-29» και εκατοντάδων αρμάτων «T-72», ενώ εντάχθηκαν στις δυνάμεις της και 40 τεμάχια από πυραυλικά συστήματα τύπου «SA-17» μαζί με συστοιχίες πυραύλων «SA-17 Grizzly»²⁰. Παράλληλα με αυτά, τον Ιανουάριο του 2012 με νέα συμφωνία αγοράς όπλων ύψους 550 εκ. \$, είχε παραλάβει από τη Ρωσία 36 μαχητικά αεροσκάφη τύπου «Yak-130».

8.2. Ισραήλ

8.2.1. Γενικά

Το Ισραήλ διατηρεί μία από τις μεγαλύτερες και τεχνολογικά πιο εξελιγμένες στρατιωτικές δυνάμεις στη Μέση Ανατολή. Από το

¹⁹ <http://www.sipri.org>

²⁰ http://www.armyrecognition.com/russia_russian_missile_system_vehicle_uk

2006 το Ισραήλ επενδύει σε μεγάλο βαθμό στον εκσυγχρονισμό των ΕΔ βασιζόμενο στα διδάγματα από τον Δεύτερο πόλεμο στον Λίβανο(2006).

8.2.2. Πυρηνικά

Το πυρηνικό πρόγραμμα του Ισραήλ είναι άκρως απόρρητο και στις ερευνητικές εγκαταστάσεις στην τοποθεσία Ντιμόνα, στην έρημο Νεγκέβ, δεν έχουν πρόσβαση ούτε καν τα μέλη του ισραηλινού Κοινοβουλίου. Σύμφωνα με το Διεθνές Ινστιτούτο για την Έρευνα και την Ειρήνη της Στοκχόλμης, το Ισραήλ κατέχει πυρηνικές βόμβες²¹ (περίπου 80 όπλα και σχάσιμο υλικό για την κατασκευή άλλων 400) . Εκτιμάται ακόμη, πως έχουν κατασκευάσει πυρηνικές νάρκες, ενώ πρόσφατα αναβάθμισαν τρία υποβρύχια (τύπου Dolphin), έτσι ώστε να μπορούν να μεταφέρουν πυραύλους Κρουζ με πυρηνικές κεφαλές. Στο παρελθόν, το Συμβούλιο Ασφαλείας είχε ζητήσει από το Ισραήλ να θέσει υπό τον έλεγχο της Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας τις πυρηνικές του εγκαταστάσεις και το πρόγραμμά του, όμως η έκκλησή του έπεσε στο κενό. Είναι μια από τις τρεις χώρες στον κόσμο, μαζί με την Ινδία και το Πακιστάν, που δεν έχει υπογράψει την συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων.

8.2.3. Χημικά – Βιολογικά

Σύμφωνα με πολλά διεθνή ινστιτούτα αμυντικών ερευνών, ο ισραηλινός στρατός πιθανόν να διαθέτει χημικά και βιολογικά όπλα. Αν και το Ισραήλ έχει υπογράψει, ουδέποτε επικύρωσε τη συνθήκη για την απαγόρευση των χημικών.

8.2.4. Πύραυλοι

Το Ισραήλ διαθέτει σημαντικό αριθμό βαλλιστικών πυραύλων μέσου βεληνεκούς, καθώς και το διαστημικό όχημα εκτόξευσης «Shavit» (κομήτης) που ουσιαστικά δίνει μια ικανότητα με βεληνεκές κάτω από 2800 μίλια. Το «Jericho-1 & 2» είναι ένας μεσαίου βεληνεκούς, αυτοκινούμενος, στερεού καυσίμου βαλλιστικός πύραυλος. Η κύρια χρήση του είναι ως επιθετικό όπλο και μπορεί να εξοπλιστεί με μία συμβατική χημική ή πυρηνική κεφαλή. Έχει μέγιστο βεληνεκές 1500 χιλιόμετρα(932 μίλια). Έχει 1.000 κιλά ωφέλιμου φορτίου,

²¹ <http://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat>

ικανό να μεταφέρει ισχυρά εκρηκτικά ή μια πυρηνική κεφαλή ισχύος 1ΜΤ. Χρησιμοποιεί προωθητικό κινητήρα δύο βαθμίδων με στερεό καύσιμο. Ο πύραυλος μπορεί να εκτοξευτεί από σιλό, σιδηροδρομική πλατφόρμα ή αυτοκινούμενο όχημα. Εκτιμάται ότι το Ισραήλ έχει αναπτύξει και διαθέτει από το 2008 την 3η έκδοση των πυραύλων της οικογένειας πυραύλων «Jericho», τον «Jericho-2b» ή «Jericho-3» με εμβέλεια μεταξύ 4000 και 6500 χιλιομέτρων.

Το Ισραήλ αναλυτικά διαθέτει τους παρακάτω τύπους πυραύλων²²

ΤΥΠΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ	ΤΥΠΟΣ ΚΑΥΣΙΜΟΥ
Lance	Storage	130 km	Liquid
Jericho-1	Operational	500 km	Solid
Jericho-2	Operational	1,500 km	Solid
Jericho-3	Operational?	4,800 km	Solid/Liquid

8.2.5. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα

Η αντιβαλλιστική άμυνα του Ισραήλ έχει να αντιμετωπίσει μια ιδιαίτερα μεγάλη πρόκληση. Πρέπει να είναι σε θέση να αναχαιτίσει όχι απλώς ένα μεγάλο ποσοστό των πυραύλων που θα εκτοξευτούν εναντίον του αλλά το 100%, μιας και δεδομένων των πολύ μικρών γεωγραφικών μεγεθών της χώρας και της μεγάλης πυκνότητας του πληθυσμού, ακόμη και ένας πύραυλος με **μη** συμβατική κεφαλή μπορεί να επιφέρει εξοντωτικό πλήγμα.

Το Ισραήλ αναπτύσσει ένα τριών επιπέδων σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας, το οποίο αποτελείται από το μικρού βεληνεκούς σύστημα «Iron Dome» (έως 40 χλμ), το σύστημα «David's Sling» με βεληνεκές από 40 έως 200 χιλιόμετρα, και το σύστημα «Arrow» με βεληνεκές πάνω από 200 χιλ. Επίσης, το Ισραήλ διαθέτει το σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας «Patriot» με πυραύλους «PAC-2», το οποίο συμπληρώνει το «Arrow-3» ως βασικό μέσο για την

²²<https://www.armscontrol.org/factsheets/israelprofile>

αντιμετώπιση των απειλών κυρίως από το Ιράν. Το ραντάρ του Arrow έχει τη δυνατότητα να αναγνωρίζει εισερχόμενους πυραύλους από τα 500 χλμ., απόσταση από την οποία θα φανούν στον ορίζοντα οι επιθετικοί πύραυλοι από το Ιράν (ή γειτονικές χώρες). Το κέντρο ελέγχου πυρός στη συνέχεια θα δώσει εντολή για εκτόξευση ενός πυραύλου αναχαιτίσεως, ο οποίος ιπτάμενος με ταχύτητα 9 Mach θα φθάσει σε ύψος 160.000 ποδιών(50.000μ περίπου) σε λιγότερο από 3 λεπτά. Όταν ο πύραυλος βρεθεί σε απόσταση 2 δευτερολέπτων από το στόχο, θα καθοδηγηθεί μέσω οπτικών αισθητήρων προς τον επιθετικό πύραυλο και σε απόσταση 10-20 μέτρων από αυτόν θα ενεργοποιηθεί ο πυροσωλήνας προσεγγίσεως, ο οποίος θα εξουδετερώσει την απειλή. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ανάπτυξη της έκδοσης «Block 5» γίνεται τη στιγμή που η «Block 4» βρίσκεται επίσης, υπό εξέλιξη. Αυτή η επικάλυψη δείχνει μεγάλο άγχος, αλλά και αποφασιστικότητα από πλευράς του Ισραήλ και των ΗΠΑ για δραστική και γρήγορη ενίσχυση των αντιβαλλιστικών τους ικανοτήτων. Για την ενίσχυση της αεράμυνας του Ισραήλ, οι ΗΠΑ διέθεσαν το μεταφερόμενο ραντάρ «AN/TPY-2 X-band(FBX-T)» για τον εντοπισμό και παρακολούθηση βαλλιστικών πυραύλων, το οποίο θα διασυνδεθεί στο Αμερικανικό πρόγραμμα δορυφόρων (US Defense Support Programme). Εφόσον όλα τα επίπεδα αεράμυνας είναι επιχειρησιακά, το Ισραήλ εκτιμά ότι είναι ικανό να αναχαιτίζει το 90% των ρουκετών και πυραύλων που βάλονται από τη Χαμάς και τη Χεζμπολάχ.

Ιδιαίτερη προτεραιότητα επίσης, δίνεται στην ανάπτυξη συστημάτων για άμυνα εναντίον πυραύλων και ρουκετών. Οι απειλές που αντιμετωπίζει το Ισραήλ κυμαίνονται από συμβατικές ρουκέτες που εκτοξεύει η οργάνωση Χεζμπολάχ από το Νότιο Λίβανο, μέχρι και απειλές μαζικής καταστροφής από το Ιράν.

8.3. Ιράν

8.3.1. Γενικά

Το Ιράν είναι ένα μη-πυρηνικό κράτος, συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων (NPT) από το 1970. Έχει ένα προηγμένο πυρηνικό πρόγραμμα, που ήταν το αντικείμενο διεθνών διαπραγματεύσεων και κυρώσεων από το 2002 έως το 2016, όπου επιτεύχθηκε τελικά μια συμφωνία με τη διεθνή κοινότητα.

Δεν είναι μέλος του συνθήκης Ελέγχου Πυραυλικής Τεχνολογίας [Missile Technology Control Regime (MTCR)], και δραστηριοποιείται ενεργά για την απόκτηση και την ανάπτυξη ενός ευρέως φάσματος βαλλιστικών δυνατοτήτων και βαλλιστικών πυραύλων.

Το πεδίο εφαρμογής των χημικών και βιολογικών δραστηριοτήτων του Ιράν είναι άγνωστο, αλλά οι πιο πρόσφατες εκτιμήσεις από δυτικές υπηρεσίες πληροφοριών έχουν υποβαθμίσει την πιθανότητα το Ιράν να διατηρεί σημαντικά προγράμματα χημικών και βιολογικών όπλων.

8.3.2. Πυρηνικά

Ο Μοχάμεντ Ρεζά Σαχ (Mohamed Reza Shah) ξεκίνησε το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 με τη βοήθεια από τις ΗΠΑ για ειρηνικούς σκοπούς. Με την ίδρυση της Οργάνωσης Ατομικής Ενέργειας του Ιράν (ΑΕΟΙ) (Atomic Energy Organization of Iran (AEOI)) το 1974, ο Σάχης είχε φιλόδοξα σχέδια, για την κατασκευή 20 πυρηνικών αντιδραστήρων, μια εγκατάσταση εμπλουτισμού ουρανίου και ένα εργοστάσιο επανεπεξεργασίας των αναλωμένων καυσίμων.

Ωστόσο, μετά την Ιρανική Επανάσταση το 1979 που απομάκρυνε το Σάχη, ο Αγιατολάχ Χομεϊνί θεώρησε το πυρηνικό πρόγραμμα "αντιισλαμικό" και διέταξε τον τερματισμό του. Το 1984 όμως, ο Χομεϊνί αναθεωρεί τις απόψεις του για την πυρηνική ενέργεια και πορεία του Ιράν και αναζήτησε διεθνείς εταίρους για τη συνέχισή του.

Το Ιράν διαθέτει δυνατότητες για την υλοποίηση ολόκληρου του κύκλου των πυρηνικών υλικών (καυσίμων) συμπεριλαμβανομένης της εξόρυξης ουρανίου, και εγκαταστάσεων εμπλουτισμού. Το δε εκτεταμένο πρόγραμμα εμπλουτισμού ουρανίου, στις 3 μεγάλες εγκαταστάσεις φυγοκέντρισης που διαθέτει και θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή πυρηνικών όπλων, ήταν ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο²³.

Ήδη από το 2002, το Ιράν, ο ΔΟΑΕ και μια ομάδα κρατών, αρχικά η Γαλλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (EU-3), στις οποίες αργότερα προστέθηκαν και η Κίνα, η Ρωσία και οι Ηνωμένες Πολιτείες (P5+1)

²³ Jane's, "Features: Iran's Chem-Bio Programmes," and Con Coughlin, "China Helps Iran to Make Nerve Gas," London Daily Telegraph, 24 May 1998, p. 1

έκαναν πολυάριθμες διαπραγματεύσεις για την εξεύρεση μιας κοινής αποδεκτής λύσης για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

Το 2005, ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ) (International Atomic Energy Agency (IAEA) ανακοίνωσε τη μη συμμόρφωση του Ιράν με τις εκτεταμένες επιθεωρήσεις ασφαλείας και ακολούθησαν επτά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ που απαιτούσαν από το Ιράν τη διακοπή των δραστηριοτήτων εμπλουτισμού και επανεπεξεργασίας ουρανίου και επέβαλε σε αυτό οικονομικές και άλλες κυρώσεις.

Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των χωρών (P5+1) και του Ιράν ολοκληρώθηκαν τον Ιούλιο του 2015 με ένα Κοινό Συνολικό Σχέδιο Δράσης [Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)].

Σε αυτό, όπως ανακοινώθηκε στις 16 Ιανουαρίου του 2016, προβλέπεται 25ετής συμφωνία για μείωση των πυρηνικών δυνατοτήτων με αντίστοιχη άρση των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στο Ιράν για το πυρηνικό του πρόγραμμα.

8.3.3. Βιολογικά

Υπάρχουν πολύ λίγες διαθέσιμες πληροφορίες για το αν το Ιράν έχει ή δεν έχει προβεί στην αγορά βιολογικών όπλων. Παρά το γεγονός ότι το Ιράν προσχώρησε στο Πρωτόκολλο της Γενεύης και επικύρωσε τη Σύμβαση Βιολογικών και Τοξικών Όπλων (BTWC) το 1973, η κυβέρνηση των ΗΠΑ κατά το παρελθόν έχει κατηγορήσει το Ιράν, ότι επιδιώκει να αναπτύξει πρόγραμμα βιολογικών όπλων. Ωστόσο, πρόσφατες εκτιμήσεις πληροφοριών δείχνουν ότι δεν υπάρχει σήμερα κανένα τέτοιο πρόγραμμα. Σε έκθεση του 2011 προς το Κογκρέσο, ο διευθυντής της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών²⁴ των ΗΠΑ εκτιμησε ότι το Ιράν «πιθανώς έχει την ικανότητα να κατασκευάσει κάποια βιολογικά όπλα για επιθετικούς σκοπούς, αν πάρει την απόφαση να το κάνει ..».

Παρ' όλα αυτά, το Ιράν συνεχίζει να επεκτείνει τις υποδομές του προσανατολίζοντας της σε τεχνολογίες διττής χρήσης ώστε εν δυνάμει να μπορούν να κατασκευάσουν και βιολογικά όπλα, αν απαιτηθεί.

²⁴ Deputy Director of National Intelligence for Analysis, "Unclassified Report to Congress on the Acquisition of Technology Relating to Weapons of Mass Destruction and Advanced Conventional Munitions Covering 1 January to 31 December 2010, page 5

Ιστορικά, βέβαια το Ιράν έχει αρνηθεί την απόκτηση ή την παραγωγή βιολογικών όπλων.

8.3.4. Χημικά

Από τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο το 1918 και μετά, το Ιράν είναι μία από τις λίγες χώρες στον κόσμο που αντιμετώπισε χημικό πόλεμο (Chemical War) στο πεδίο της μάχης. Δεκάδες χιλιάδες Ιρανοί στρατιώτες και πολίτες έπεσαν θύματα από τον Ιρακινό χημικό Πόλεμο κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράν-Ιράκ από το 1980 έως το 1988. Ως αποτέλεσμα αυτού, το Ιράν έχει αντιταχθεί σθεναρά στη χρήση και κατοχή των χημικών όπλων και από το 1997 έχει επικυρώσει τη Σύμβαση για τα Χημικά Όπλα (CWC). Παρ' όλα αυτά, πολλές δυτικές κυρίως κυβερνήσεις, έχουν κατηγορήσει το Ιράν ότι έχει αναπτύξει και διατηρεί δικό της οπλοστάσιο χημικών όπλων. Ειδικότερα οι μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ μεταξύ του 1997 και του 2003 κατηγορήσαν το Ιράν για τη διατήρηση αποθέματος χημικών όπλων.

Επίσημως, το Ιράν έχει αρνηθεί κατ' εξακολούθηση την κατοχή χημικών όπλων. Μετά την έγκριση του ψηφίσματος 1540 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών τον Απρίλιο του 2004, το Ιράν συνέχισε να υποστηρίζει ότι δε διαθέτει τέτοια όπλα. Σε σημείωμα προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ το 2006 σχετικά με την εφαρμογή της απόφασης 1540, ο εκπρόσωπος του Ιράν δήλωσε²⁵ ότι «Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, ως συμβαλλόμενο μέρος σε όλες τις διεθνείς νομικές πράξεις για την απαγόρευση των όπλων μαζικής καταστροφής, δε διαθέτει τέτοια όπλα (μαζικής καταστροφής) και θεωρεί αυτά ως απάνθρωπα, ανήθικα, παράνομα και ενάντια στις βασικές αρχές της.» και αρνείται οποιοδήποτε μυστικό πρόγραμμα . Αν και οι επιθεωρήσεις CWC των ιρανικών εγκαταστάσεων δεν έχουν αποκαλύψει καμία απόδειξη παράνομου Ιρανικού προγράμματος, οι εισαγωγές χημικών προϊόντων για μη στρατιωτικούς σκοπούς διατηρούν την καχυποψία της Διεθνούς Κοινότητας.

8.3.5. Βαλλιστικοί Πύραυλοι

Το πυραυλικό πρόγραμμα του Ιράν ξεκίνησε τα τέλη της δεκαετίας του 1970 από το καθεστώς του Σάχη .Το 1975, ξεκίνησε την ανάπτυξη

²⁵ United Nations Security Council, "Note Verbale Dated 14 February 2006 from the Permanent Mission of the Islamic Republic of Iran to the United Nations Addressed to the Chairman of the Committee," 18 February 2006.

και τη δοκιμή του συστήματος Arash 122 χιλιοστών, με βάση το ρωσικό BM-11. Ο Σάχη ξεκίνησε ένα μεγάλο στρατιωτικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού, προκειμένου να υποκαταστήσει το Ηνωμένο Βασίλειο, τον μέχρι τότε παραδοσιακό στρατιωτικό προστάτη, πιστεύοντας ότι η συμμαχία του με τις ΗΠΑ, θα του παρείχε την πρόσβαση στην αμερικανική στρατιωτική τεχνολογία που θα του επέτρεπε να ελέγχει τα Στενά του Ορμούζ και τη ναυτική πρόσβαση στον Ινδικό Ωκεανό. Παρά όμως, την στενή τους σχέση, οι Ηνωμένες Πολιτείες δε βοήθησαν το πρόγραμμα πυραύλων του Σάχη. Αντ' αυτού, παρείχαν μια σειρά από προηγμένα μαχητικά αεροσκάφη, συμπεριλαμβανομένων των F-4 Phantom, το F-14 Tomcat, και το F-5A Freedom Fighter, αεροσκάφη που παραμένουν αναπόσπαστο τμήμα της πολεμικής αεροπορίας του Ιράν ακόμα και σήμερα (με τα προβλήματά τους).

Με την ανατροπή του Σάχη από τον Αγιατολάχ Ruhollah Khomeini και την ανάληψη της εξουσίας το 1979, το πρόγραμμα πυραύλων της Τεχεράνης επιβραδύνθηκε σημαντικά. Η διεθνής απομόνωση του Ιράν και η ρήξη των σχέσεων της με τις ΗΠΑ υποβάθμισαν σημαντικά την Ιρανική Πολεμική βιομηχανία και κυρίως την αεροπορία καθώς δεν μπορούσε να υποστηρίξει το αεροπορικό δυναμικό της.

Στον 8ετή πόλεμο μεταξύ Ιράν και Ιράκ που ακολούθησε, η αεροπορική ανωτερότητα του Ιράκ σε συνδυασμό με τις βαλλιστικές του δυνατότητες θα έκριναν αποφασιστικά την τελική έκβαση του πολέμου, καθώς το Ιράν δεν μπορούσε να υποστηρίξει χερσαίες επιχειρήσεις βαθιά στο έδαφος του Ιράκ²⁶, λόγω της χαμηλής διαθεσιμότητας αεροσκαφών. Η όποια διαθεσιμότητα αεροσκαφών υπήρχε οφειλόταν αποκλειστικά στις υπεράνθρωπες προσπάθειες του προσωπικού της. Η αδυναμία αυτή οδήγησε την Ιρανική Ηγεσία στην εισαγωγή μικρού αριθμού πυραύλων Scud-B από τη Λιβύη με σκοπό να πλήξουν τη Βαγδάτη, που ήταν εκτός των δυνατοτήτων του Ιρανικού πυροβολικού. Από το Μάρτιο του 1985 έως τον Ιούνιο του 1985, οι δύο αντιμαχόμενοι βομβάρδιζαν συνεχώς πόλεις με πυραύλους R-17. Σε αυτή την περίοδο, η ηγεσία του Ιράν συνειδητοποίησε το στρατηγικό πλεονέκτημα των πυραύλων Scud-B, που παρά την κακή τους ακρίβεια, προσέδιδε στο Ιράν το

²⁶ The Iran-Iraq War: A Military Analysis, David Segal, Foreign Affairs 66, no. 5, 1988, p. 946.

πλεονέκτημα της προσβολής στόχων σε βάθος και προσπάθησε να εισάγει και άλλους πυραύλους από τη Λιβύη. Η νέα εισαγωγή πυραύλων από τη Λιβύη δεν πραγματοποιήθηκε μετά από παρέμβαση της Σοβιετικής ένωσης και η Τεχεράνη στράφηκε στη Βόρειο Κορέα και υπέγραψε συμφωνία για την εισαγωγή 90 με 100 Scud-B's και την παροχή τεχνογνωσίας και κατασκευή εγκαταστάσεων παραγωγής συστημάτων στο Ιράν.

Μετά τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ, το Ιράν έθεσε ως στρατηγικό του στόχο την ανάπτυξη ενός από τα πιο εξελιγμένα προγράμματα βαλλιστικών πυραύλων στη Μέση Ανατολή. Το Ιράν έχει ακολουθήσει μια διττή στρατηγική για την ανάπτυξη πυραύλων τόσο υγρών όσο και στερεών καυσίμων.

Ως πρώτο βήμα, η Τεχεράνη απέκτησε το Σοβιετικό σύστημα R-17 / R-300 (Scud-B), πυραύλους και γραμμές παραγωγής του συστήματος R-17M (Scud-C) από τη Βόρεια Κορέα (αργότερα μετονομάστηκε Shahab-1(μετεωρίτης). και Shahab-2). Στις 22 Ιουλίου, 1998, πραγματοποίησε δοκιμαστική εκτόξευση πύραυλου υγρών καυσίμων Shahab-3 σε βεληνεκές των 1.000 χιλιομέτρων. Τελικά ανακοίνωσε την επιχειρησιακή λειτουργία του συστήματος Shahab-3 τον Ιούλιο του 2003 και κατασκεύασε ένα σημαντικό αριθμό πυραύλων. Ο πύραυλος βασίζεται στο πανομοιότυπο σύστημα No-dong της Βόρειας Κορέας.

Αναζητώντας μεγαλύτερα βεληνεκή το Ιράν προχώρησε στη βελτίωση του πυραύλου Shahab-3 παρουσιάζοντας μια τροποποιημένη έκδοσή του τον Ghadr-1. Σε δοκιμή που πραγματοποιήθηκε στις 11 Αυγ του 2004 αυτός πέτυχε βεληνεκές 1.600 χιλιομέτρων, που θεωρείται και επιχειρησιακό όριο των συστημάτων σειράς Shahab. Σημειώνοντας σημαντική στροφή στην ανάπτυξη και τις δυνατότητες του Ιρανικού βαλληστικού οπλοστασίου, το Νοέμβριο του 2008 η Τεχεράνη δοκίμασε με επιτυχία τον πύραυλο στερεών καυσίμων σε δύο τμήματα – ορόφους, τον Sejil σε βεληνεκές 2000 χιλιομέτρων. Από τις επόμενες πέντε δοκιμές του Sejil, μόνο δύο είχαν επιτυχία και έτσι το σύστημα δεν έχει ολοκληρωθεί επιχειρησιακά, ώστε να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί ως αποτελεσματικό όπλο.

Στις 20 Ιουλίου 2015, το Συμβούλιο ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το υπ' αριθμό 2231²⁷ ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας, υιοθετώντας το κοινό ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης [(Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)]²⁸. Στις 11 Οκτωβρίου 2015, όμως το Ιράν εκτόξευσε δύο νέους κατευθυνόμενους μεγάλου βεληνεκούς βαλλιστικούς πυραύλους. Ο πύραυλος, που ονομάζεται Emad (πυλώνας), είναι η νεώτερη έκδοση του Shahab-3, του οποίου η κύρια διαφορά είναι η σημαντικά βελτιωμένη ακρίβεια.

Συμπληρωματικά με τα πρόγραμμα βαλλιστικών πυραύλων του, το Ιράν δραστηριοποιείται ενεργά στην ανάπτυξη δυνατότητας εκτόξευσης δορυφόρων. Εκτόξευσε με επιτυχία τρεις δορυφόρους στο διάστημα τον Φεβρουάριο του 2009, τον Ιουνίου του 2011 και τον Φεβρουάριο του 2012 χρησιμοποιώντας τον πύραυλο Safir ως όχημα εκτόξευσης.

8.3.6. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα

Η σύγχρονη αντιαεροπορική και ιδιαίτερα η αντιβαλλιστική άμυνα του Ιράν στηρίζεται κυρίως σε εξελιγμένα Ρωσικά συστήματα τα οποία είτε παραδόθηκαν στο Ιράν, είτε αποτέλεσαν πρότυπα για ανάπτυξη πανομοιότυπων εγχώριων συστημάτων.

Το 2007, η Μόσχα και η Τεχεράνη υπέγραψαν διακρατική συμφωνία για την παράδοση στην Τεχεράνη πέντε ολοκληρωμένων μονάδων με συστήματα S-300 PMU1 τα οποία εκτός από αντιαεροπορικές έχουν και αντιβαλλιστικές ικανότητες²⁹.

Το 2010 η Ρωσία σταμάτησε τις παραδόσεις καθώς στο ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για την επιβολή κυρώσεων στο Ιράν, μεταξύ άλλων προέβλεπε και την απαγόρευση της πώλησης όπλων υψηλής τεχνολογίας. Μετά τη διακοπή παράδοσης των υλικών της συμφωνίας, το Ιράν απαίτησε 4 δισεκατομμύρια δολάρια ως αποζημίωση από το ρωσικό κράτος για τη μη υλοποίηση της σύμβασης.

²⁷ <http://www.un.org/en/sc/2231/restrictions-ballistic.shtml>

²⁸ <http://www.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/jcpoa/>

²⁹ <http://www.tanea.gr/news/world/article/5384860/iran-thwrakisan-me-s-300-to-pyrhniko-ergostasio-sto-fornto/>

Κατόπιν αυτού το Ιράν, ξεκίνησε πρόγραμμα για την εγχώρια κατασκευή ενός αντιαεροπορικού συστήματος εφάμιλλων δυνατοτήτων. Τον Αύγουστο του 2014 έγινε η πρώτη δοκιμή του νέου συστήματος αντιπυραυλικής προστασίας, Bavar-373, το οποίο διαθέτει χαρακτηριστικά παρόμοια με αυτά του S-300 και είναι σε θέση να χτυπήσει στόχους σε μεγάλο υψόμετρο, οδηγώντας αμέσως σε εικασίες ότι είναι μια απάντηση και ότι οι συστοιχίες Bavar-373θα υποκαθιστούν τα συστήματα της Ρωσίας, τα οποία δεν είχαν παραδοθεί.

Τεχνολογικά, είναι αρκετά δύσκολο να διακρίνει κανείς τι έχουν από κοινού τα δύο συστήματα, οι S-300 της Ρωσίας και το ιρανικό ανάλογο του Bavar-373, ή πώς διαφέρουν το ένα από το άλλο, και εάν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα για ίδιους ή πανομοιότυπους σκοπούς ανεξάρτητα, ή αλληλοσυμπληρούμενα.

Ο υπουργός Άμυνας Hossein Dehghan του Ιράν στις 21 Αυγ 2016 μπροστά από ένα σύστημα Bavar-373, ανακοίνωσε³⁰ ότι η Τεχεράνη θα ξεκινήσει τη μαζική παραγωγή, του όταν θα έχουν ολοκληρωθεί οι επιχειρησιακές δοκιμές στο πεδίο που αναμένεται να συνεχιστούν μέχρι τον Μάρτιο του 2017.

Ωστόσο, αυτό που φαίνεται είναι πιο σημαντικό είναι ότι η εγχώρια ανάπτυξη ενός τέτοιου συστήματος υπογραμμίζει ότι η πολιτική της στρατιωτικής αμυντικής βιομηχανίας του Ιράν αποσκοπεί στην κάλυψη όλων των στρατιωτικών αναγκών της, ανεξάρτητα στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό.

8.4. Λοιπές αραβικές χώρες

Οι Αραβικές χώρες ανησυχούν για το ενδεχόμενο ανάπτυξης πυρηνικών όπλων από το Ισραήλ, καθώς και τις σχεδόν σίγουρες πυρηνικές δυνατότητές του και ενισχύουν τις δυνατότητες της αεράμυνάς τους με προμήθεια κατάλληλων οπλικών συστημάτων, χωρίς όμως να φθάνουν στα επίπεδα του Ισραήλ και του Ιράν. Συγχρόνως, τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα (UAE) είναι από τις πρώτες χώρες που θα αναπτύξουν το αντιβαλλιστικό σύστημα Terminal High Altitude Area Defense (THAAD) κόστους 9 δις. δολαρίων, το οποίο είναι ικανό να καταστρέψει πυραύλους σε βεληνεκές 200χλμ. Άλλος εξοπλισμός που θα διατεθεί

³⁰ <https://sputniknews.com/middleeast/201608231044540026-russia-iran-missile-defense/>

στα Εμιράτα, περιλαμβάνει πυρομαχικά καθοδηγούμενα από δορυφόρους (satellite-guided Joint Direct Attack Munitions) και πυραύλους του οπλικού συστήματος PATRIOT PAC-3.

8.4.1. Αναλυτικά οι χώρες της Μέσης Ανατολής διαθέτουν τους παρακάτω τύπους πυραύλων ³¹:

ΧΩΡΑ	ΤΥΠΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΒΕΛΗΝ ΕΚΕΣ	ΤΥΠΟΣ ΚΑΥΣΙΜΟΥ
Afghanistan	Scud-B SS-21 Scarad	Unknown[3] Operational	300 km	Liquid
Armenia	Scud-B[4]	Operational	300 km	Liquid
	Julang (JL) 2 (SLBM)	Tested/Development	7400 km	Solid
Egypt	Scud-B	Operational	300 km	Liquid
	Project-T (Scud B)	Operational	450 km	Liquid
	Scud-C	Operational	550 km	Liquid
Georgia	Scud B	Operational	300 km	Liquid
Iran	Mushak-120	Operational	130 km	Solid
	Mushak-160	Operational	160 km	Solid
	Qiam-1	Operational	+300 km	Liquid
	Fateh-110	Operational	200 km	Solid

³¹ <http://www.armscontrol.org>

	Tondar-69 (CSS-8)	Operational	150 km	Solid
	Scud-B	Operational	300 km	Liquid
	Scud-C	Operational	550 km	Liquid
	Shahab-3 (Zelzal-3)	Operational	1,300- 2,000 km	Liquid
	Ghadr 1/Ghadr 110	Tested/Developm ent	2,500 km	Liquid
	Ashura/Sejjil/Sejjil-2	Tested/Developm ent	2,000- 2,500 km	Solid
Iraq	Al Fat'h	Unknown	160 km	Solid
	Al Samoud II	Unknown	180-200 km	Liquid
Libya ³²	Al Fatah (Itislat)	Unknown	200 km	Liquid
	Scud-B	Unknown	300 km	Liquid

9. Διεθνείς Δρώντες

Οι διεθνείς δρώντες που έχουν στρατηγικά συμφέρονται στην περιοχή και διαθέτουν βαλλιστικές δυνατότητες τις οποίες μπορούν, είτε να τις αναπτύξουν στην περιοχή της Μέσης Ανατολής (μεταφορά βαλλιστικών πυραύλων ή μετακίνηση συστημάτων που φέρουν βλαστικούς πυραύλους), είτε να εκτοξεύσουν ή να απελευθερώσουν βαλλιστικά όπλα κατά περιοχών – χωρών της Μέσης Ανατολής από την επικράτειά τους ή από άλλες περιοχές, είναι πολλοί.

³² Πριν την κατάρρευση του Κράτους; της Λιβύης.

Από αυτούς θα αναφερθούν οι δυνατότητες των ΗΠΑ, ενώ θα γίνει μια απλή αναφορά στους λοιπούς παράγοντες όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ.

9.1. ΗΠΑ

9.1.1. Καταρχήν, ο παράγοντας αυτός από το γεγονός και μόνον ότι προσδιορίζεται από τις ΗΠΑ, έχει παγκόσμιο χαρακτήρα. Παραμένει αδιάψευστο γεγονός ότι η ιστορία των κρατών γράφεται με ψυχρούς κι ανελέητους, ως προς την εφαρμογή τους, κανόνες γεωπολιτικού συμφέροντος και όχι με ιδεοκρατικές ψευδαισθήσεις. Αυτοί οι γεωπολιτικοί κανόνες βρίσκουν την πιο πιστή τους εφαρμογή στην περιοχή που προσδιορίζεται γεωγραφικά από την Αν. Μεσόγειο και τη Μ. Ανατολή, η οποία θεωρείται η σημαντικότερη στον πλανήτη μας, γι' αυτό το ενδιαφέρον και η παρουσία της Ουάσιγκτον είναι συνεχής και έντονη.

9.1.2. Ας ακολουθήσουμε τη διαχρονική εξέλιξη της αμερικανικής παρουσίας στην περιοχή μας, για να συναγάγουμε τα απαραίτητα συμπεράσματα. Κατ' αρχάς, η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή χρονολογείται από τα τέλη του 18ου αι. και απέβλεπε στην προστασία του εμπορίου της. Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που απαιτήθηκε η ένοπλη αναμέτρηση του αμερικανικού στόλου με μπέηδες της Β. Αφρικής, που καταγίνονταν με πειρατικές δραστηριότητες. Για την επιβολή της πολιτικής τους, οι ΗΠΑ ανέπτυξαν το πιο πολυάριθμο και με τη μεγαλύτερη ισχύ πυρός ναυτικό στον κόσμο, ενώ χρειάστηκε να εμπλακούν τρεις φορές σε συρράξεις για την επαναφορά της ισορροπίας.

9.1.3. Με τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την εξάλειψη των ηγεμονικών φιλοδοξιών του Βερολίνου και του Τόκιο το 1945, η αμερικανική πολιτική εστιάστηκε στην αποτροπή της Σοβιετικής Ένωσης από την ηγεμονία στην Ευρασία, με την υιοθέτηση της υψηλής στρατηγικής της «ανάσχεσης» και της στρατιωτικής στρατηγικής της «αποτροπής». Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η συγκρότηση και η ανάπτυξη του 6ου Αμερικανικού Στόλου στη Μεσόγειο, ο οποίος αρχικά, το 1947, ονομάστηκε US Naval Forces Mediterranean, για να μετονομαστεί το 1948 σε 6th Task Force και το 1950 σε 6th Fleet, ονομασία που διατηρεί μέχρι σήμερα.

9.1.4. Μετά το 1990, στη μεταψυχροπολεμική δηλαδή εποχή, η κυρίαρχουσα στρατηγική αντίληψη των ΗΠΑ είναι η δημιουργία μιας σταθερής ισορροπίας ισχύος στις περιοχές ύψιστης σημασίας γι' αυτήν, όπως:

✓ **ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ:** Ο ενεργειακός πλούτος της περιοχής, που αποτελεί τη ζωοδόχα πηγή της παγκόσμιας οικονομίας και του σύγχρονου τρόπου ζωής, καθώς και η στρατηγική της θέση αποτέλεσαν τις κύριες αιτίες του αμερικανικού ενδιαφέροντος, όπως αυτό αποτυπώθηκε στα δόγματα Κάρτερ και Ρήγκαν.

✓ **ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ:** Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και του Συμφώνου της Βαρσοβίας είχε ως αποτέλεσμα τη μεταστροφή του ενδιαφέροντος από την κεντρο-ανατολική Ευρώπη προς τη Μεσόγειο.

9.1.5. Οι ΗΠΑ αντιμετωπίζουν την περιοχή ως έναν κρίκο στην αλυσίδα των παγκόσμιων συμφερόντων τους, ως μέσον στην κατοχύρωση της παγκόσμιας ηγεμονίας τους. Η Ουάσιγκτον προβαίνει στην υιοθέτηση πολιτικών, όπως ο αυτοτελής ρόλος του 6ου Στόλου, που αποβλέπουν στην κατίσχυση της παγκόσμιας ηγεμονίας της.

9.2. Ρωσία

9.2.1. Τα συμφέροντα και το ενδιαφέρον της Ρωσίας στην περιοχή είναι ταυτόχρονα και ταυτόσημα με αυτά των ΗΠΑ και επιπροσθέτως, η προσπάθεια της Ρωσίας (ή παλιά των ΕΣΣΔ) για την έξοδο της στα θερμά νερά της Μεσογείου. Η Ρωσική Ομοσπονδία έχει για δεκαετίες στρατηγική στρατιωτική συνεργασία με τα κράτη της Μέσης Ανατολής, διατηρώντας επίσης την Μοναδική ναυτική βάση εκτός Ρωσίας στην Tartus της Συρίας και προσφάτως τη χρήση της αεροπορικής βάσης Bassel Al Assad στη Λατάκεια. Ο συγκεκριμένος λιμένας που ενοικιάσθηκε από τη Ρωσία το 1971 έναντι διαγραφής συριακού χρέους ύψους πολλών δισεκατομμυρίων, έχει στρατηγική σημασία για τη Ρωσία, αφού εκεί μπορούν να ελλιμενίζονται και να ανεφοδιάζονται τα πλοία του ρωσικού Στόλου της Μαύρης Θάλασσας, ο οποίος στον τομέα ευθύνης του συμπεριλαμβάνει και την περιοχή της Μεσογείου, αφού διαθέτει πρόσβαση στα ελεγχόμενα από τους Τούρκους Στενά του Βοσπόρου. Εκτός από τα πολεμικά πλοία, λόγω των βαθέων υδάτων της συγκεκριμένης θαλάσσιας περιοχής, οι Ρώσοι μπορούν να σταθμεύουν εκεί ακόμη και πυρηνικά υποβρύχια.

9.2.2. Στην παρούσα στιγμή και με τα γεγονότα στη Συρία να βρίσκονται σε εξέλιξη, στην Ανατολική Μεσόγειο συγκεντρώθηκαν για πρώτη φορά μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης τόσα πολλά ρωσικά πολεμικά πλοία από το Σεβερομόρσκ, τη Βαλτική, τη Σεβαστούπολη και το Βλαδιβοστόκ. Η Ρωσική μοίρα αποτελείται από πλοία που θα μεταφέρουν στρατεύματα, καθώς και πλοία επιφάνειας και υποβρύχια, τα οποία χρησιμοποιούνται τόσο ως πλατφόρμες μεταφοράς και εκτόξευσης πυραύλων, όσο και ως σκάφη Διοίκησης Ελέγχου και συντονισμού επιχειρήσεων αλλά και ως πλοία σε αποστολές Αεράμυνας.

9.2.3. Η δε προσβολή στόχων στο έδαφος της Συρίας από τον στόλο της Κασπίας Θάλασσας (έστω και αν αυτοί οι πύραυλοι ήταν τύπου Cruise με υπέρπτηση του εναέριου χώρου του Ιράν) στο πλαίσιο της υποστήριξης του καθεστώτος ΑΣΑΤ, ήταν μια εμφανέστατη επίδειξη της πυραυλικής ισχύος της Ρωσίας.

9.3. Ευρωπαϊκή Ένωση

9.3.1. Το γεγονός, είναι ότι οι στρατιωτικές δυνατότητες των κρατών μελών (οι οποίες στο τομέα των βαλλιστικών πυραύλων είναι αυξημένες τόσο σε ποσότητα συστημάτων, όσο και σε διαφορετικότητα) τα οράματά τους όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα παρουσιάζουν ουσιαστικές διαφορές. Οι διαφορετικοί πολιτικοί προσανατολισμοί και συμφέροντα, καθώς και οι δεσμεύσεις των κρατών μελών στην παρούσα φάση, δεν επιτρέπουν τη χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων αυτών στο πλαίσιο μιας επιχείρησης υπό την ΕΕ ή στην άσκηση Εξωτερικής πολιτικής βάση των δυνατοτήτων αυτών.

9.3.2. Αν και η ΕΕ έχει σταδιακά αναπτύξει στρατιωτικές και μη δυνατότητες (capabilities), έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται κατά τρόπο ολοκληρωμένο στη διαχείριση κρίσεων σε τρίτες χώρες ή περιοχές, ο σαφής καθορισμός των αποστολών που αυτά τα τμήματα μπορούν να εκτελέσουν, υπό αυστηρά στρατιωτικό πρίσμα, είναι απίθανο να απαιτήσει τη χρήση βαλλιστικών πυραύλων.

9.4. NATO (North Atlantic Treaty Organization)

9.4.1. Το NATO δημιουργήθηκε τον Απρίλη του 1949, με πρωτοβουλία των ΗΠΑ μέσα στις συνθήκες του Ψυχρού Πολέμου, ως ένας

στρατιωτικό-πολιτικός οργανισμός για την αντιμετώπιση της λεγόμενης σοβιετικής - κομμουνιστικής απειλής. Με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, το NATO υιοθέτησε το νέο δόγμα, που δίνει τη δυνατότητα επέμβασης σε ολόκληρο τον πλανήτη, στο όνομα νέων κινδύνων, όπως η ασφάλεια, η τρομοκρατία, η προστασία ροής φυσικών πόρων, κλπ. Το NATO μπήκε σε μια πορεία μετεξέλιξης διευρύνοντας τα όριά του σε όλο τον πλανήτη, αναπροσαρμόζοντας το δόγμα του.

9.4.2. Το 2007 (Σύνοδος της Ρίγας), το NATO μετατρέπεται από οργανισμό αμυντικό σε ένα πολιτικό περιφερειακό, ή το ορθότερο, παγκόσμιο οργανισμό Αμυντικό και Ασφαλείας, πάντα σε συνεργασία με τον ΟΗΕ και σύμφωνα με τον καταστατικό του χάρτη. Η ασφάλεια των χωρών της συμμαχίας είναι δυνατόν να απειληθεί από τις υπάρχουσες και μελλοντικές συγκρούσεις και την αύξηση των δαπανών για στρατιωτικές ικανότητες που πραγματοποιούνται από άλλες χώρες (βλέπε Κίνα, Ρωσία, Ιράν, Β.Κορέα). Η παγκοσμιοποίηση των προκλήσεων ασφαλείας όπως οι απειλές κατά δικτύων, πηγών ενέργειας, κατά του περιβάλλοντος, καταστροφών του ενεργειακού ανεφοδιασμού, η ανάδυση νέων τεχνολογιών και η αντιμετώπιση μεγάλου αριθμού μεταναστών – προσφύγων, θα συνεχίσουν να οξύνουν τη μελλοντική ασφάλεια σε περιοχές ενδιαφέροντος του NATO. Ταυτόχρονα, ένας αριθμός παραγόντων θα συνεχίσει να είναι πηγή αστάθειας και πιθανής σύγκρουσης λόγω της πτώσης ασθενών καθεστώτων και ανάδειξης άλλων παραγόντων που δεν έχουν κρατική οντότητα και συνοχή. Οι παράγοντες αυτοί αποτελούν απειλή στις περιοχές διασποράς βαλλιστικών βλημάτων και όπλων μαζικής καταστροφής, πειρατείας, τρομοκρατίας και θα συνεχίσουν να συμβάλλουν σε ένα απρόβλεπτο περιβάλλον ασφαλείας.

9.4.3. Για τους παραπάνω λόγους το NATO θα διατηρεί δυνάμεις (που θα προέρχονται από τα κράτη μέλη) έτοιμες να συμβάλουν στις σύγχρονες απαιτήσεις Αποτροπής και Άμυνας. Οι δυνάμεις αυτές διακρίνονται σε:

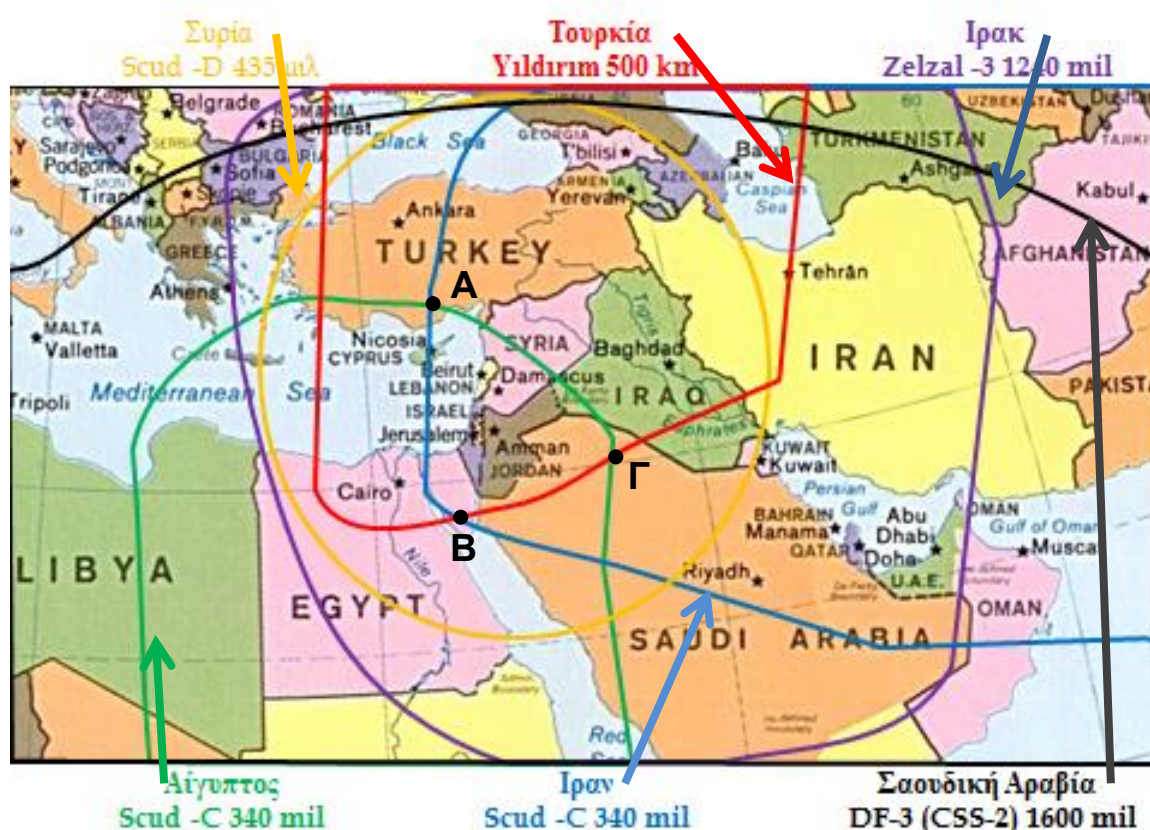
✓ Πυρηνικές Δυνάμεις, οι οποίες αποτελούν κύριο στοιχείο των ικανοτήτων του NATO για αποτροπή και άμυνα, παράλληλα με συμβατικές δυνάμεις και αμυντικά πυραυλικά συστήματα. Το NATO θα συνεχίσει να παραμένει πυρηνική συμμαχία, όσο τα πυρηνικά όπλα θα υπάρχουν

✓ Συμβατικές Δυνάμεις, καθώς οι Σύμμαχοι πρέπει να διαθέτουν Σύγχρονες Στρατιωτικές Δυνάμεις, ευέλικτες, διαλειτουργικές, ικανές να ανταποκρίνονται σε ένα ευρύ πεδίο προκλήσεων, ακόμα και σε υψηλής εντάσεως συγκρούσεις. Οι δυνάμεις αυτές θα πρέπει να έχουν ικανότητα να συνδράμουν τη συλλογική άμυνα, να απαντούν σε κρίσεις ακόμη και σε στρατηγικές αποστάσεις.

10. Συμπεράσματα

10.1. Αν μετατρέψουμε τον πίνακα της παραγράφου 7.3.1 σε χάρτη, με τις δυνατότητες προσβολής σύμφωνα με τις βαλλιστικές δυνατότητες των κυριότερων χωρών της Μέσης Ανατολής και της Τουρκίας, θα προκύψει ο παρακάτω χάρτης.

(Το διάγραμμα δυνατοτήτων προσβολής κάθε χώρας έχει το ίδιο χρώμα με αυτό του ονόματός της, και αφορά το βεληνεκές του όπλου που αναγράφεται από κάτω)

10.2. Η ακρίβεια του παραπάνω χάρτη όσο αφορά τα διαγράμματα δυνατοτήτων προσβολής στόχων κάθε χώρας με τα βαλλιστικά συστήματα που

διαθέτει, είναι αυτή που απαιτείται για την εξαγωγή συμπερασμάτων και όχι για την υλοποίηση διαδικασίας στοχοποίησης.

10.3. Από τη μελέτη του παραπάνω χάρτη διαπιστώνεται ότι η περιοχή που περικλείεται από τα Α, Β, και Γ, είναι κοινή για όλα τα διαγράμματα, επομένως είναι δυνατόν να προσβληθεί από όλες τις χώρες. Δηλαδή οι Αραβικές χώρες Μέσης Ανατολής και η Τουρκία είτε ανέπτυξαν είτε απέκτησαν δυνατότητες προσβολής της παραπάνω περιοχής. Το γεγονός ότι στο κέντρο της παραπάνω περιοχής βρίσκεται ολόκληρο το κράτος του Ισραήλ δεν μπορεί να χαρακτηριστεί τυχαίο.

10.4. Αντίστοιχα και το Ισραήλ με τους βαλλιστικούς πυραύλους που διαθέτει μπορεί να προσβάλει το σύνολο των Αραβικών χωρών που βρίσκονται στη Μέση Ανατολή και στην ευρύτερη περιοχή, ολόκληρη την Τουρκία και τα νότια και κεντρικά Βαλκάνια.

10.5. Οι συγκυριακές καλές σχέσεις που έχουν αναπτύξει οι χώρες με παραδοσιακούς εχθρούς τους, πχ το Ισραήλ με την Αίγυπτος, δεν μετέβαλαν ούτε στο ελάχιστο τον σχεδιασμό για την ανάπτυξη του πυραυλικού δυναμικού κάθε χώρας ή την απόκτηση νέου.

10.6. Είναι λοιπόν φανερό ότι η απόκτηση βαλλιστικών δυνατοτήτων αποτελεί ένα στρατηγικό στόχο κάθε κράτους που σχετίζεται με τους εθνικούς στόχους και σκοπούς κάθε χώρας και όχι με την συγκυριακή διακρατική ισορροπία της περιοχής που βρίσκεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Ανάλυση Ελλάδας Τουρκίας

11. Πρόλογος

11.1. Γεωγραφία και Ιστορία έχουν τοποθετήσει την Ελλάδα σε κρίσιμο γεωπολιτικό χώρο, ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Σ' ένα σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης, Βορρά και Νότου και σε μια θαλάσσια περιοχή, την Ανατολική Μεσόγειο, με τεράστια γεωπολιτική σημασία, η Ελλάδα το μόνο κράτος μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ στην περιοχή των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου, κατέχει μια δύσκολη γεωγραφική θέση περιστοιχιζόμενη από εστίες έντασης και συγκρούσεων.

11.2. Η ιδιόμορφη γεωγραφική σύνθεση του ελληνικού χώρου που αποτελείται από ηπειρωτικό κορμό, κυρίως ορεινό, από εκτεταμένα παράλια με πλήθος φυσικών λιμένων και όρμων, καθώς και από πολύ μεγάλο αριθμό νήσων, νησίδων και βραχονησίδων διασπαρμένων στις ελληνικές θάλασσες, προσδίδει στην Ελλάδα ιδιάζοντα γεωστρατηγικό χαρακτήρα, καθιστώντας τη χώρα πύλη της Ευρώπης προς την Ασία και την Αφρική. Η διπλή υπόσταση του ελληνικού κράτους αντανακλά τη συνεχή ιστορική ελληνική παρουσία σ' αυτό τον γεωγραφικό χώρο, ο οποίος άλλωστε, αποτελεί το λίκνο του ελληνικού έθνους και πολιτισμού. Παράλληλα, η ενότητα ηπειρωτικού και νησιωτικού χώρου του ελληνικού κράτους, αντικατοπτρίζει την ιδιαίτερη γεωστρατηγική του αξία, αλλά και τις ιδιαίτερες ανάγκες ασφάλειας της Ελλάδας.

11.3. Σαν πολιτισμικό στοιχείο, ειδικά σήμερα αν και έχει δεχτεί μια μεγάλη αλλοίωση τόσο με την εισροή λαθρομεταναστών και προσφύγων, αλλά και ξένων στοιχείων από άλλες χώρες, όσο και από την δεινή οικονομική συγκυρία, εξακολουθεί και ακτινοβολεί (κυρίως λόγω της ιστορίας της) μια σπίθα πολιτισμού, αξιοζήλευτη στο παγκόσμιο στερέωμα. Αυτό από μόνο του εμπεριέχει μια δυναμική, που πολλοί σπεύδουν με ετερόφωτο τρόπο να καπηλευθούν (Σκόπια, Τουρκία) ή απλά να τη σπιλώσουν προσπαθώντας να επιτύχουν τον δικό τους αντικειμενικό σκοπό ανά περίπτωση (π.χ. δημοσιεύματα ανά καιρούς σε ξένα ΜΜΕ).

11.4. Σημαντικό, επίσης, είναι το γεγονός πως στη χώρα επικρατεί ακόμα και σήμερα ως επίσημη θρησκεία η ιδεολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού, και παρά τις επιθέσεις που υφίσταται από τον μεγάλο αριθμό μουσουλμάνων προσφύγων, αποτελεί έναν συνεκτικό κρίκο σε κοινωνικό επίπεδο, προσφέροντας άλλη μια δικλείδα προστασίας, άγνωστο όμως για πόσο.

11.5. Από γεωστρατηγική άποψη, το Αιγαίο Πέλαγος με το ελληνικό νησιωτικό του σύμπλεγμα, σε συνδυασμό με την ηπειρωτική Ελλάδα, προσφέρεται για τον έλεγχο των θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας από τη Μαύρη θάλασσα και τη Μέση Ανατολή προς τη Νότια Ευρώπη και τη Βόρεια Αφρική, που αποτελούν και τους θαλάσσιους ενεργειακούς δρόμους που οδηγούν τις στρατηγικές πρώτες ύλες προς τη Δύση. Ο ηπειρωτικός και νησιωτικός ελληνικός χώρος, ευρισκόμενος στο σημείο επαφής τριών Ηπείρων (Ευρώπης, Ασίας, Αφρικής) και επί του υδάτινου δίαυλου επικοινωνίας δύο ζωτικών θαλασσών (Μαύρης Θάλασσας και Μεσογείου) και κατ' επέκταση δύο ωκεανών (Ατλαντικού και Ινδικού), αποτελεί έναν ενιαίο και μη μεριζόμενο αμυντικό χώρο, κατατασσόμενο στις στρατηγικές περιοχές παγκόσμιας αξίας και ενδιαφέροντος. Από άποψη εθνικής ασφάλειας, ο ενιαίος αυτός αμυντικός χώρος προσδίδει, ανάλογα με την κατεύθυνση της απειλής, το απαιτούμενο στρατηγικό βάθος στην εξυπηρέτηση των αναγκών της ασφάλειας της Ελλάδας.

11.6. Η ύπαρξη διεθνών υδάτων στο Αιγαίο Πέλαγος, δημιουργεί ειδικότερες ανάγκες ασφάλειας για την άμυνα της νησιωτικής Ελλάδας και καθιστά ζωτικά σημαντική την εξασφάλιση της απρόσκοπτης εναέριας και θαλάσσιας επικοινωνίας, μεταξύ της ηπειρωτικής και νησιωτικής Ελλάδας.

11.7. Η νήσος Κρήτη, με τις ναυτικές και αεροπορικές εγκαταστάσεις της και την κεντρική της θέση στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, προσφέρεται ως εξαιρετική αεροναυτική βάση για επιχειρήσεις προς όλες τις κατευθύνσεις (περιμετρικά) και για τον έλεγχο τόσο των δια του Σουέζ και των Στενών διερχόμενων θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας, όσο και των αεροπορικών γραμμών επικοινωνίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσόγειου.

11.8. Η καίρια θέση της Ελλάδας και οι αξιόλογες συγκοινωνίες της, ιδιαίτερα οι θαλάσσιες και εναέριας, καθιστούν τη χώρα μια, ιδιαίτερης αξίας, στρατηγική περιοχή. Ο μεγάλος αριθμός κόλπων, όρμων και λιμένων σε όλα τα

παράλια της χώρας (ηπειρωτικά και νησιωτικά), ο σημαντικός αριθμός των αεροδρομίων και το οδικό της δίκτυο, καθιστούν την Ελλάδα μια εξαιρετική περιοχή συγκέντρωσης και βάση επιχειρήσεων μεγάλων στρατιωτικών δυνάμεων, ικανών να ενεργήσουν προς κάθε κατεύθυνση. Η χρήση των θαλάσσιων, αεροπορικών και οδικών διευκολύνσεων της περιοχής της Θεσσαλονίκης από τις ειρηνευτικές δυνάμεις της διεθνούς κοινότητας για το Κοσσυφοπέδιο, αποτελεί αναμφισβήτητα, την πιο πρόσφατη επιβεβαίωση της γεωστρατηγικής αξίας του ελληνικού χώρου.

12. Η γεωστρατηγική σημασία Ελληνοτουρκικού χώρου

12.1. Στη μεταπολεμική εποχή, το διεθνές σύστημα προσδιόρισε τη γεωστρατηγική σημασία της Ελλάδας και της Τουρκίας κατά τρόπο κυρίαρχο. Όσο αυξανόταν η ένταση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων και το διεθνές σύστημα μεταβαλλόταν κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1940 σε αυστηρό διπολικό, τόσο η στρατηγική σημασία της Ελλάδας και της Τουρκίας στο διεθνές σύστημα εξαρτιόταν από τις εξελίξεις σε αυτό. Η εξάρτηση της γεωστρατηγικής σημασίας από το διεθνές σύστημα, γίνεται ακόμη περισσότερο εμφανής από το γεγονός της ανάπτυξης κυρίαρχης διμερούς σχέσης με τις ΗΠΑ και την ανυπαρξία διμερών σχέσεων με τη Σοβιετική Ένωση. Η ένταξη και των δύο χωρών στο δυτικοευρωπαϊκό σύστημα ασφάλειας που πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή στο NATO τη 18η Φεβρουαρίου του 1952 (την ίδια ημέρα), οι ομαλές διμερείς σχέσεις με την Τουρκία (τουλάχιστον μέχρι το 1954) δεν έχουν παρά άμεση σχέση με τον διπολισμό και την εξέλιξη του ψυχρού πολέμου.

12.2. Έτσι, για τις ΗΠΑ και το NATO η Ελλάδα και η Τουρκία έπαιζαν έναν ιδιαίτερο ρόλο στην αντιπαράθεση του Δυτικού κόσμου με τη Σοβιετική Ένωση και τους συμμάχους της. Το γεωπολιτικό οικόπεδο της Ελλάδας- Τουρκίας χρησίμευε ως σημαντικός κρίκος στο σύστημα ανάπτυξης στρατιωτικών βάσεων των ΗΠΑ γύρω από τον αμυντικό περίγυρο της Σοβιετικής Ένωσης. Από την εποχή της κοινής εισόδου της Ελλάδας και της Τουρκίας στο NATO οι εταίροι της Ατλαντικής Συμμαχίας συνεκτιμούσαν, τουλάχιστον μέχρι το 1989, τον ελληνοτουρκικό χώρο ως ενιαίο. Η ενότητα αυτή του στρατηγικού ελληνοτουρκικού χώρου στηριζόταν:

12.2.1. Στο ενιαίο χερσαίο φράγμα που αποτελούσαν οι δύο χώρες σε μια πιθανή εισβολή στη Νοτιοανατολική Ευρώπη από χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας και λειτουργούσε ως εμπόδιο στη σοβιετική επέκταση προς την Ανατολική Μεσόγειο. Επιπλέον, σύμφωνα με τον αμυντικό σχεδιασμό του NATO, το μέτωπο της κεντρικής Ευρώπης ήταν σε υψηλή προτεραιότητα, ενώ η νότια πτέρυγα γινόταν αντιληπτή ως ένα παράρτημα αυτού.

12.2.2. Στη χρησιμοποίηση του ελληνικού νησιωτικού χώρου ως δεύτερη γραμμή άμυνας των Στενών. Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος έχει ένα σημαντικό στρατηγικό πλεονέκτημα που όμως, άρχισε να τονίζεται εντονότερα από ελληνικής πλευράς μόνο μετά το 1984. Τα νησιά του Αιγαίου θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη δεύτερη γραμμή άμυνας, απέναντι σε οποιαδήποτε δύναμη που θα ήθελε να προελάσει προς την Ανατολική Μεσόγειο. Φυσικά, η δεύτερη γραμμή άμυνας βρισκόταν σε απόλυτη αρμονία και με τον αμυντικό προσανατολισμό των ελληνικών ένοπλων δυνάμεων της Ελλάδας, όπως διαμορφώθηκε μετά το 1974.

12.2.3. Στη σύνδεση που εξασφάλιζε ο ελλαδικός και ο τουρκικός χερσαίος, εναέριος και θαλάσσιος χώρος με τα υπόλοιπα κράτη μέλη του NATO διασφαλίζοντας τη συνέχεια του αμυντικού χώρου από τη Βόρεια Νορβηγία μέχρι τον Καύκασο. Η υποστήριξη και η κάλυψη του τουρκικού χώρου από την Ελλάδα και η σύνδεσή του με τη Δυτική Ευρώπη ήταν στοιχεία μοναδικής σημασίας. Επίσης, η ολόπλευρη γειτνίαση της Τουρκίας με μη φιλικές χώρες (Βουλγαρία, , ΕΣΣΔ, Συρία, Ιράν, Ιράκ), θα καθιστούσε τη στρατηγική της αξία ασήμαντη, και σε περίπτωση κρίσης η πτώση της θα ήταν ζήτημα ωρών. Αντίθετα αυτό δεν ισχύει για την Ελλάδα, γιατί ακόμα και με την Τουρκία ουδέτερη ή εχθρική προς τη Δύση, η Αθήνα θα είχε τις δυνατότητες επαφής με τα άλλα κράτη του NATO. Έτσι, λόγω της γεωγραφικής της θέσης η Ελλάδα προστάτευε την Τουρκία και τα Στενά και δεν την απομόνωνε από τα μέλη της Δυτικής Συμμαχίας, ιδίως μετά τη διάλυση του Συμφώνου του CENTO το 1979.

12.3. Συνεπώς, θα μπορούσε να γίνει αποδεκτός ο ισχυρισμός ότι η Ελλάδα και η Τουρκία ήταν γεωγραφικά αλληλοεξαρτώμενες χώρες αναφορικά με την ανάσχεση της σοβιετικής απειλής στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

12.4. Η σταδιακή μετατροπή του ψυχρού κλίματος σε μια, έστω και μη σταθερή, υφειακή κατάσταση μετά το 1975, όπως και οι ενδοσυστημικές διαφοροποιήσεις που παρατηρήθηκαν στη δεκαετία του 1970 και του 1980, δε φαίνεται να επηρέασαν τη στρατηγική σημασία της Ελλάδας και της Τουρκίας για τις ΗΠΑ και το NATO. Αντίθετα μάλιστα τη μεγιστοποίησαν, καθώς η αντιπαράθεση των δύο υπερδυνάμεων στον ευρύτερο γεωπολιτικό χώρο της Ανατολικής Μεσογείου δεν έπαυε να εντείνεται και οι εξελίξεις που παρατηρήθηκαν μετά το 1973 στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου-Μέσης Ανατολής-Περσικού Κόλπου- έδωσαν νέα σημασία στον ελληνικό, αλλά και στον τουρκικό γεωπολιτικό χώρο που, όμως, ολοένα και λιγότερο συνδεόταν με τη διπολική μορφή του διεθνούς συστήματος.

12.5. Η γειτονία της Ελλάδας - Τουρκίας με χώρες της Βόρειας Αφρικής, όπως με την Αίγυπτο, τη Λιβύη και τη Συρία, το δυτικό ενδιαφέρον για τον χώρο της Μέσης Ανατολής και του Περσικού Κόλπου με τα πλούσια ενεργειακά αποθέματα, ο έλεγχος των κυριότερων οδών ναυσιπλοΐας, είτε μέσω των Δαρδανελίων προς και από τη Ρωσία είτε από τη Διώρυγα του Σουέζ, και οι εξελίξεις στη στρατιωτική τεχνολογία, είναι μερικοί από τους λόγους για τους οποίους η στρατηγική σημασία της περιοχής, όχι μόνο δε μειώθηκε, αλλά και αυξήθηκε μαζί με εκείνη της Κύπρου.

13. Ανάλυση

13.1. Τουρκία

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία διέθεταν από τη δεκαετία του '60 «τακτικά βαλλιστικά όπλα μικρού βεληνεκούς» όπως ο θρυλικός «HONEST JOHN» (εικόνα 1) και μάλιστα με καθεστώς «διπλού κλειδιού» όπου η αμερικανική αποστολή μπορούσε να

«Εικόνα 1» HONEST JOHN αποδεδειγμένα και τις πυρηνικές γομώσεις τους σε περίπτωση «Αρμαγεδών». Στα πλαίσια του ψυχροπολεμικού δόγματος έως το 1989, η φιλοσοφία χρήσεως αυτών των όπλων τα ενέτασσε στο συνολικό δυναμικό του πυροβολικού σε συνδυασμό με την αεροπορία και κυρίως ως όπλα «τελευταίας λύσεως» με πυρηνική γόμωση, όταν τίποτε άλλο δε θα μπορούσε να συγκρατήσει τις Σοβιετικές Μεραρχίες.

Η Τουρκία, δεν είναι επίσημα γνωστό αν διαθέτει σήμερα πυρηνικά, χημικά ή βιολογικά όπλα ή προγράμματα προς ανάπτυξη αυτών των όπλων. Είναι μέλος δε, σε όλες τις μεγάλες διεθνείς συμβάσεις που διέπουν την απόκτηση και τη χρήση τους. Η Τουρκία είναι επίσης, ενεργή στις προσπάθειες πρόληψης της διάδοσης αυτών των όπλων, όπως η υπό αμερικανική ηγεσία Πρωτοβουλία Ασφάλειας Διάδοσης (PSI). Ενώ η Τουρκία βρίσκεται σε μια διαβόητη «επικίνδυνη γειτονιά», στηρίζεται για την ασφάλειά της στην πυρηνική και συμβατική αποτροπή που παρέχονται από τις εγγυήσεις των ΗΠΑ/NATO για περισσότερο από μισό αιώνα. Η αφοσίωση της Τουρκίας προς το καθεστώς μη διάδοσης, σταθεροποιεί περαιτέρω τη δέσμευσή της στη διαδικασία της προσχώρησής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς σε διαφορετική περίπτωση οι προοπτικές για την τουρκική ένταξη στην ΕΕ (εάν αυτή υπάρχει ακόμα στις προτεραιότητες και τους στόχους της) θα υποστούν σοβαρό πλήγμα αν η Τουρκία επιλέξει να αναπτύξει πυρηνικά, χημικά, ή βιολογικά όπλα. Εν μέρει, χάρη στη για δεκαετίες αμερικανική στρατιωτική βοήθεια και συνεργασία, η Τουρκία διαθέτει άριστες συμβατικές αμυντικές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων των μικρού βεληνεκούς βαλλιστικών πυραύλων. Η Άγκυρα εργάζεται επίσης, για την προμήθεια και εγχώριας ανάπτυξης μιας προηγμένης δυνατότητας βαλλιστικής πυραυλικής άμυνας.

13.1.1. Πυρηνικά

Ως μέρος της πυρηνικής ομπρέλας του NATO, η Τουρκία φιλοξενεί τακτικά πυρηνικά όπλα (60 με 70) στο έδαφός της³³, πιθανώς στην αεροπορική βάση του Ινσιρλίκ υπό Νατοϊκή Διοίκηση. Αν και υπήρξαν κάποιες αναφορές κατά το παρελθόν στον τουρκικό Τύπο σχετικά με μια πιθανή σύγκρουση μεταξύ των ηγετών των Ηνωμένων Πολιτειών και της Τουρκίας, με την τουρκική πλευρά να είναι υπέρ μιας βραχυπρόθεσμης απόσυρσης των αμερικανικών πυρηνικών όπλων από την Τουρκία, τόσο το κεφάλαιο της Πυρηνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ το 2010, όσο και η αναθεώρηση το 2010 της Στρατηγικής Αντίληψης του NATO, ανέβηκαν μια καταληκτική απόφαση για το μέλλον των τακτικών πυρηνικών όπλων στην Ευρώπη. Ενώ την εποχή του Ψυχρού Πολέμου οι βόμβες B61 εξυπηρετούσαν στρατηγικό σκοπό, σήμερα

³³ <http://www.nti.org/learn/countries/turkey/>

αποτελούν απτές αποδείξεις της συνεχούς αμερικανικής δέσμευσης για την ασφάλεια της Τουρκίας.

Αν και το ενδιαφέρον της Τουρκίας στην πυρηνική τεχνολογία χρονολογείται τουλάχιστον από το 1956 όταν η κυβέρνηση ίδρυσε την Τουρκική Αρχή Ατομικής Ενέργειας, οι πυρηνικές δυνατότητες της Άγκυρας δεν έχουν προχωρήσει πέρα από τα στάδια της έρευνας και της ανάπτυξης. Έτσι, ενώ η Τουρκία διεξάγει έρευνες, κυρίως στο Κέντρο Εκπαίδευσης και Πυρηνικών Ερευνών στο Τσεσμέ και το Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, δε διαθέτει πυρηνικούς αντιδραστήρες ή βιομηχανικής κλίμακας δυνατότητες εμπλουτισμού ουρανίου ή επανεπεξεργασίας. Η Άγκυρα διαθέτει μόνο δύο μικρούς ερευνητικούς αντιδραστήρες, τον TRIGA Mark II 250-kWt και τον TR-2 5MWt. Ενώ τις τελευταίες δεκαετίες έχουν παρατηρηθεί πολλές προσπάθειες από την κυβέρνηση να αποκτήσει αντιδραστήρες ηλεκτροπαραγωγής, όλες απέτυχαν εξαιτίας μιας ποικιλίας πολιτικών, διπλωματικών, και οικονομικών λόγων. Ωστόσο, υπό την ηγεσία του AKP η κυβέρνηση του πρωθυπουργού Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν επιδιώκει δυναμικά την απόκτηση πυρηνικής ενέργειας. Η τρέχουσα όμως συγκυρία, με την εσωτερική αναταραχή που υπάρχει μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα και με τις όχι καλές σχέσεις με τη Ρωσία, που θα ήταν ο κύριος αρωγός αυτής της προσπάθειας, εκτιμάται ότι θα καθυστερήσει το πρόγραμμα της. Το AKP πάντως, παραμένει αταλάντευτα πολιτικά δεσμευμένο για την προσπάθεια αυτή.

13.1.2. Βιολογικά

Η Τουρκία δε διαθέτει βιολογικά όπλα, ούτε είναι γνωστό αν έχει ξεκινήσει ποτέ ένα πρόγραμμα βιολογικών όπλων. Η Άγκυρα είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση Βιολογικών και Τοξικών Όπλων (BTWC). Έχει υπογράψει και κυρώσει τη συμφωνία το 1974.

13.1.3. Χημικά

Σαν μέλος της Συμφωνίας για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (CWC), η Τουρκία δε διαθέτει σήμερα χημικά όπλα και δεν είναι γνωστό ότι κατείχε ποτέ ένα χημικό πρόγραμμα όπλων. Η Άγκυρα έχει υπογράψει τη συνθήκη CWC το 1993, επικυρώνοντάς την το 1997.

13.1.4. Βαλλιστικά συστήματα

Η Τουρκία είναι μέλος του Καθεστώτος Ελέγχου Πυραυλικής Τεχνολογίας (MTCR³⁴) και του Κώδικα Συμπεριφοράς της Χάγης που αφορά τη διάδοση των βαλλιστικών πυραύλων (HCOC). Το τουρκικό βαλλιστικό οπλοστάσιο αποτελείται από 120 αμερικανικής προέλευσης τακτικά πυραυλικά συστήματα

«MGM-140 Army Tactical Missile System (ATacMS)» με εμβέλεια 165 χιλιομέτρων, μαζί με 12 εκτοξευτές. Επιπλέον, υπάρχει το πρότζεκτ «J» της κυβέρνησης, η ανάπτυξη ενός εγχώριου βαλλιστικού πυραύλου, με βάση το WS-1 της Κίνας, μια εμβέλεια από 150 χιλιόμετρα και ωφέλιμο φορτίο 150 κιλών.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 η Τουρκία υπέγραψε συμφωνία με την Κίνα για την αγορά 19 εκτοξευτών F-302T «Kasirga» 302 mm, με βεληνεκές 80 χλμ.

«Εικόνα 2» F-302T «Kasirga»

Στη συμφωνία προβλεπόταν η μεταφορά τεχνογνωσίας στην Τουρκία, η οποία κατασκεύασε στη συνέχεια 35 εκτοξευτές και πέτυχε να αυξήσει το βεληνεκές τους στα 100 χλμ. Πληροφορίες, που δεν έχουν επιβεβαιωθεί, κάνουν λόγο για την κατασκευή επιπλέον 6 εκτοξευτών του ίδιου τύπου, βεληνεκούς 150 χλμ, στους οποίους δόθηκε η ονομασία «Jaguar». Οι «Kasirga» ανήκουν στην 58η Ταξιαρχία Πυροβολικού που εδρεύει στο Polatli της Άγκυρας. Στις 22-3-2007 η Τουρκία ενημέρωσε, για πρώτη φορά, επίσημα τον Ο.Η.Ε. ότι κατασκεύασε 54 εκτοξευτές Kasirga, οι οποίοι μάλιστα παρουσιάσθηκαν στην παρέλαση στις 30-08-2006 (Ημέρα Νίκης, «Εικόνα 2»). Σύμφωνα με το υφιστάμενο οργανόγραμμα, η κάθε πυροβολαρχία Kasirga διαθέτει 1 όχημα διοικήσεως, 9 οχήματα εκτοξευτές και 9 οχήματα μεταφοράς. Πληροφορίες που δεν έχουν επιβεβαιωθεί κάνουν λόγο για 100 εκτοξευτές.

Η ενασχόληση της Τουρκίας με την κατασκευή πυραυλικών συστημάτων εδάφους-εδάφους δεν είναι καινούρια υπόθεση. Το πρώτο τουρκικό

³⁴ MTRC (Missiles Technology Regime Control Καθεστώτος Ελέγχου Πυραυλικής Τεχνολογίας)

εθνικό πυραυλικό σύστημα κατασκευάστηκε το 1999 από το TÜBİTAK-SAGE (Τουρκικό Ίδρυμα Επιστημονικών Ερευνών-Ινστιτούτο Αμυντικών Ερευνών και Ανάπτυξης) με την ονομασία Toros. Πρόκειται για ένα πυραυλικό σύστημα εδάφους-εδάφους ή θαλάσσης-εδάφους που έχει δύο τύπους. Το (230 mm – βεληνεκούς 65 χλμ) και το Toros-260 (260 mm – βεληνεκούς 110 ή 115 χλμ). Το σύστημα παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στην έκθεση IDEF-1999, την οποία είχε επισκεφθεί ο τότε πρόεδρος της Δημοκρατίας Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ με τον τότε αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Ένοπλων Δυνάμεων Χουσεϊν Κιβρίκογλου. Toros-230

Η Τουρκία, συνεχίζοντας το πυραυλικό της πρόγραμμα, κατασκεύασε εν συνεχεία τους πυραύλους F-600T Yıldırım 607mm(Εικόνα 4)

«Εικόνα 4» Yıldırım 607

βεληνεκούς 150 χλμ. Πληροφορίες που δεν έχουν επιβεβαιωθεί αναφέρουν ότι το βεληνεκές τους είναι 250 χλμ. Το πρόγραμμα των Yıldırım άρχισε με κάθε μυστικότητα το 2002. Στις 22-3-2007, η Τουρκία ενημέρωσε τον Ο.Η.Ε. για την κατασκευή 6 εκτοξευτών και 97 πυραύλων. Για πρώτη όμως φορά, παρουσιάστηκαν στην παρέλαση στις 30-8-2007 (Ημέρα Νίκης «Εικόνα 4»). Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες κάνουν λόγο για 36 εκτοξευτές. Σε τουρκικό περιοδικό³⁵ αναφέρονται τα ακόλουθα, τα οποία αναδημοσιεύθηκαν και από τουρκικές εφημερίδες: «Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, στο βασικό σχεδιασμό που έγινε για τον καθορισμό των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αναγκών των τουρκικών ένοπλων δυνάμεων, αποφασίσθηκε να αποκτηθεί τεχνολογία ώστε το βεληνεκές των πυραυλικών συστημάτων να φθάσει στα 500 χλμ το 2008 και στα 1.000 χλμ το 2009. Με την τεχνολογία όμως που διαθέτει η Τουρκία στην παρούσα φάση, δεν είναι δυνατό να φθάσει τα 1.000 χλμ και έχει εστιάσει την προσπάθειά της στην επίτευξη βεληνεκούς μεταξύ 300 και 600 χλμ. Η Τουρκία την πυραυλική τεχνολογία την πήρε αρχικά από την Κίνα, στη συνέχεια όμως ανέπτυξε δική της τεχνολογία και συνεχίζει μόνη της και ανεξάρτητη. Δύο είναι οι κύριες αιτίες που η Τουρκία αποφάσισε να δώσει έμφαση στην ανάπτυξη πυραυλικής τεχνολογίας. Το πρώτο κρίσιμο σημείο εστιάζεται στο γεγονός ότι οι γειτονικές χώρες της Τουρκίας διαθέτουν πυραύλους μεγάλου

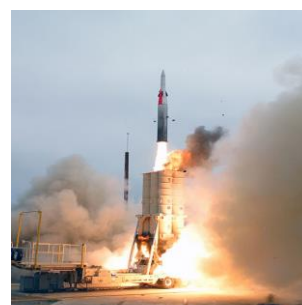
³⁵ Περιοδικό Savunma ve Havacılık (Αμυνα και Αεροπορία), τεύχος 124/2007,

βεληνεκούς. Συγκεκριμένα, το Ιράν απέκτησε μία σημαντική δύναμη κατασκευάζοντας τους πυραύλους «Sahab», των οποίων το βεληνεκές φθάνει στα 2.000 χλμ. Γι' αυτόν τον λόγο και προκειμένου η Τουρκία να δημιουργήσει τις ισοροπίες που επιθυμεί με τις γειτονικές χώρες επιτάχυνε τις εργασίες ανάπτυξης πυραυλικής τεχνολογίας...»

Σημειώνεται πάντως ότι η ανάπτυξη πυραύλων με τόσο μεγάλα βεληνεκή αποτελεί σοβαρότατη ένδειξη περί αναπτύξεως πυρηνικών όπλων, διότι πύραυλοι συμβατικής γομώσεως με αυτά τα βεληνεκή έχουν περιορισμένη στρατιωτική αξία σε σύγκριση με το κόστος ανάπτυξης και κατασκευής τους. Ενδεικτικό τέλος, των προθέσεων της Τουρκίας, είναι πληροφορίες ότι ο Τούρκος πρωθυπουργός Ρ. Τ. Ερντογάν ο οποίος, κατά τη συνεδρίαση του Ανώτατου Στρατιωτικού Συμβουλίου στις 15-12-2011, απευθυνόμενος στην ηγεσία των ένοπλων δυνάμεων ζήτησε να μάθει το βεληνεκές των τουρκικών πυραυλικών συστημάτων. Όταν οι Τούρκοι στρατηγοί ανέφεραν ότι το μέγιστο βεληνεκές είναι 150 χλμ ο Ερντογάν τους είπε τα εξής: «Αυτό είναι αδύνατο. Πρέπει να βελτιώσουμε το βεληνεκές. Το Ιράν κατασκεύασε πυραύλους με βεληνεκές 2.000-2.500 χλμ. Κι εμείς μπορούμε να το επιτύχουμε αυτό. Αυτό ζητάω από εσάς.»

13.1.5. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα

Η Τουρκία έχει ζητήσει από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 την απόκτηση συστημάτων αντιπυραυλικής άμυνας (BMD³⁶), αλλά οι προσπάθειές της έχουν συναντήσει οικονομικά, υλικοτεχνικά και διπλωματικά εμπόδια. Δεδομένου της εκκολλαπτόμενης κατάστασης της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, η Τουρκία είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένη από εξωτερικούς προμηθευτές, ιδίως από τις Ηνωμένες Πολιτείες και

«Εικόνα 5» Arrow-2

το Ισραήλ, για την προμήθεια των εξελιγμένων αμυντικών συστημάτων. Τα BMD συστήματα που είναι υπό εξέταση από την τουρκική κυβέρνηση περιλαμβάνουν το «Advance 3 (PAC-3)» των ΗΠΑ, το Arrow-2 (εικόνα 5) του Ισραήλ, το S-400 και SU-300PMU2 της Ρωσίας, και το HQ-9 της Κίνας. Η Τουρκία φιλοξένησε το σύστημα Patriot PAC-3 στο έδαφός της κατά τη διάρκεια του 1991 στον Πόλεμο

³⁶ Ballistic Missile Defense

του Κόλπου, το 2003 στην εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ και στις μέρες μας κατά τη διαχείριση της κρίσης στη Συρία, που είναι το μόνο μάχιμα αποδεδειγμένο σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας στον κόσμο. Οι προσπάθειες από την Τουρκία και το Ισραήλ, αρχής γενομένης από το 1997, να ξεκινήσουν ένα κοινό πρόγραμμα BMD με βάση το «Απrow», βρήκαν την αντίθεση των ΗΠΑ μέσω της συνθήκης MTCR. Παρά την τριμερή συμφωνία συνεργασίας το Ιούνιο του 2001, οι προσπάθειες συνεργασίας ΗΠΑ-Ισραήλ-Τουρκίας για την ανάπτυξη και παραγωγή ενός από κοινού συστήματος BMD, ποτέ δεν ευοδώθηκαν. Επιπλέον, οι εξαιρετικά τεταμένες σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ από το 2010 κάνουν οποιαδήποτε βραχυπρόθεσμη στρατιωτική συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών ιδιαίτερα απίθανη.

13.2. Ελλάδα.

13.2.1. Πυρηνικά

Στο πλαίσιο του γενικότερου σχεδιασμού του NATO για περίοδο 40 ετών, η Ελλάδα φιλοξενούσε πυρηνικά όπλα σε διάφορες περιοχές της χώρας, ενώ επισήμως καμία Ελληνική κυβέρνηση δεν παραδέχθηκε ότι τα όπλα αυτά υπήρξαν ποτέ υπό το καθεστώς «διπλού κλειδιού». Η τεχνική στρατιωτικής συνεργασίας προέβλεπε την εγκατάσταση αερομεταφερόμενων πυρηνικών όπλων για χρήση από ελληνικά μαχητικά αεροσκάφη, αλλά και μικρού αριθμού βλημάτων πυροβολικού με πυρηνική γόμωση σε τέσσερις Μοίρες Πυροβολικού στην Ανατολική Μακεδονία από αυτοκινούμενα πυροβόλα M-110 των 203mm και M-109 των 155mm.

Το 2001 ανεστάλη επισήμως η λειτουργία της ελληνοαμερικανικής μονάδας και οι βόμβες μεταφέρθηκαν με κάθε μυστικότητα στην ιταλική βάση του Ανιανο και από εκεί στη βάση Ramstein της Γερμανίας. Όπως αποκάλυψε ο πρώην υπουργός Εθνικής Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος: «Δεν μπορούσες να επιβεβαιώσεις επίσημα ότι αυτά τα όπλα έφυγαν, αφού δεν είχε βεβαιώσει κανείς ποτέ ότι ήρθαν».

13.2.2. Βιολογικά

Η Ελλάδα δε διαθέτει βιολογικά όπλα, ούτε είναι γνωστό αν έχει ξεκινήσει ποτέ ένα πρόγραμμα βιολογικών όπλων και είναι κι αυτή συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση Βιολογικών και Τοξικών Όπλων (BTWC).

13.2.3. Χημικά

Η Ελλάδα ως μέλος της Συμφωνίας για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (CWC), δε διαθέτει χημικά όπλα.

13.2.4. Βαλλιστικά συστήματα

Το ελληνικό βαλλιστικό οπλοστάσιο αποτελείται από αμερικανικής προέλευσης τακτικά πυραυλικά συστήματα «MGM-140 Army

«Εικόνα 6» ATacMS

Tactical Missile System (ATacMS)», (Εικ. 6) με εμβέλεια 165 χιλιομέτρων, τα οποία μπορούν να εκτοξευτούν από εκτοξευτές M-270. Πέραν αυτού

«Εικόνα 7» PM-70

οι Ελληνικές Ένοπλες δυνάμεις διαθέτουν αριθμό Εκτοξευτών PM-70, «Εικόνα 7», οι οποίοι αν και μπορούν να εκτοξεύσουν πυραύλους σε σχετικά μικρές αποστάσεις (ανάλογα με το πρόγραμμα που θα επιλεγεί και την κεφαλή), έχουν εντυπωσιακή αξιοπιστία και τεράστιο όγκο πυρός.

13.2.5. Αντιαεροπορική – Αντιπυραυλική Άμυνα

Έναντι της απειλής προσβολής με βαλλιστικό πύραυλο, το ελληνικό σύστημα αεράμυνας αντιπαραθέτει δύο βασικά συστήματα τα οποία αποτελούν τον κορμό της αντιβαλλιστικής προστασίας στη Δύση και στη Ρωσία. Πρόκειται για τα συστήματα Patriot PAC-3 με βλήματα MIM-104D PAC-2/GEM (GEM: Guidance Enhances Missile) και το ρωσικό S-300 PMU-1.

«Εικόνα 8» Patriot

Βασικό χαρακτηριστικό των πυροβολαρχιών Patriot PAC-3 (Εικ. 8) είναι ότι κάθε μονάδα μπορεί να εκτελέσει

αυτόνομα τις λειτουργίες έρευνας, αναγνώρισης, εγκλωβισμού και εμπλοκής των στόχων. Η κάθε πυροβολαρχία μπορεί να ιχνηλατήσει έως 100 στόχους ταυτοχρόνως σε απόσταση από 3-170 χλμ. και να παράσχει δεδομένα καθοδήγησης για εννέα πυραύλους. Το σύστημα έχει δοκιμαστεί και είναι ανθεκτικό σε περιβάλλον με έντονα ηλεκτρονικά αντίμετρα. Το μέγιστο βεληνεκές του συστήματος εναντίον αεροσκαφών είναι 160 χλμ. και εναντίον βαλλιστικών πυραύλων 20 χλμ. Ο πύραυλος RAC-2/GEM μπορεί να αναπτύξει μέγιστη ταχύτητα 5 mach και ν' αντέξει ελιγμούς μέχρι 20-30g.

Το ρωσικής κατασκευής αντιαεροπορικό αντιβαλλιστικό σύστημα S-300 PMU-1 είναι εγκατεστημένο εδώ και 12 χρόνια στην Κρήτη για

«Εικόνα 9» S-300 PMU-1

τους γνωστούς λόγους. Το βλήμα 48N6E έχει βάρος 1.8 τόνους, μήκος 7.9 μέτρα και θραυσματογόνο κεφαλή βάρους 143 κιλών με πυροσωλήνα προσεγγίσεως. Η μέγιστη εμβέλεια του βλήματος είναι 150 χλμ. με ύψος έως 25 χλμ. και εμβέλεια εναντίον βαλλιστικών πυραύλων 40 χλμ. Η εκτόξευση των βλημάτων γίνεται κάθετα, μειώνοντας έτσι τον χρόνο

αντίδρασης, ενώ το σύστημα μπορεί να αντιμετωπίσει στόχους που κινούνται με μέγιστη ταχύτητα 8 Mach. Το βλήμα μπορεί να εκτελέσει ελιγμούς φόρτισης 20g, ο δε ρυθμός βολής του εκτοξευτή είναι 1 βλήμα ανά 3 δευτερόλεπτα και ο χρόνος ανάπτυξης του συστήματος περιορίζεται σε 5 λεπτά, με τον χρόνο αντίδρασης να φτάνει τα 5-10 δευτερόλεπτα.

Στα παραπάνω συστήματα θα πρέπει να προσθέσουμε και τα αντιαεροπορικά συστήματα μέσου βεληνεκού τύπου HAWK

,Εικόνα 10, που βρίσκονται σε υπηρεσία από τον Αύγουστο του 1960 και έχουν υποστεί μία σειρά προγραμμάτων εκσυγχρονισμού προκειμένου να παραμείνουν αξιόπιστα και ικανά. Αν και η ονομασία του συστήματος φαίνεται ότι προέρχεται από το γεράκι (HAWK), στην πραγματικότητα προκύπτει από τα αρχικά "Homing

«Εικόνα 10» KB HAWK

All the Way Killer". Παρέχουν προστασία μεσαίας εμβέλειας και χαμηλού με μέσου ύψους έναντι αεροσκαφών και ελικοπτέρων, UAVs , πυραύλων cruise και βαλλιστικών πυραύλων. Έχει συνδεθεί με τους Αμερικανούς Πεζοναύτες, αφού ήταν το κύριο σύστημά τους για αεράμυνα από τις αρχές της δεκαετίας του '60, και έχει δεχθεί μία σειρά από αναβαθμίσεις με την πλέον πρόσφατη Phase III να αποσκοπεί στην παροχή αναπτυγμένης ισχύος πυρός, την ενίσχυση της αξιοπιστίας και συντήρησης, όπως επίσης, στη δημιουργία ολοκληρωμένης γκάμας δυνατοτήτων αεράμυνας μέσω της χρήσης υπολογιστών. Τέλος, το σύστημα είναι διασυνδεδεμένο με το οπλικό σύστημα Patriot.

14. Διαπιστώσεις

Σε καθαρά στρατιωτικό επίπεδο, οι δυνατότητες της Τουρκίας για την προσβολή σημαντικών πλουτοπαραγωγικών πηγών και βασικών εγκαταστάσεων υποδομής της Ελλάδας από το έδαφός της είναι σημαντικές. Η προσβολή όμως τέτοιων στόχων (πέραν των σημαντικών ψυχολογικών επιδράσεων που κι αυτές δεν είναι πάντα οι επιδιωκόμενες ή οι αναμενόμενες, όπως για παράδειγμα στη μάχη της Αγγλίας στο Β` ΠΠ όπου οι βομβαρδισμοί των αστικών περιοχών, όχι μόνο δεν έκαμψαν το ηθικό των αμάχων αλλά αφύπνισαν το εθνικό τους συναίσθημα), δεν είναι ικανή από μόνη της να κρίνει την τελική έκβαση των επιχειρήσεων. Ακόμα και στην ιδανικότερη των περιπτώσεων όπου η προσβολή είναι 100% επιτυχημένη, η τελική έκβαση των επιχειρήσεων θα εξαρτάται και από άλλους παράγοντες.

Ενδεικτικό του παραπάνω, είναι ότι σε όλες τις μεγάλες συγκρούσεις που ξέσπασαν τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια (Καταιγίδα της Ερήμου, Πόλεμος στη Σερβία, Αφγανιστάν, Πόλεμος στο Ιράκ) οι συμμαχικές δυνάμεις είχαν συντριπτική υπεροχή ισχύος, ποιοτική και ποσοτική, η οποία προερχόταν από πολλαπλά προηγμένα οπλικά συστήματα (Αεροσκάφη, Επιθετικά Ελικόπτερα, διαφόρων ειδών πυραύλους κλπ.). Για την ολοκλήρωση όμως των επιχειρήσεων, χρησιμοποιήθηκαν χερσαία τμήματα τα οποία ουσιαστικά είναι αυτά, τα οποία επέφεραν το τελικό αποφασιστικό αποτέλεσμα για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών οι οποίοι είχαν τεθεί .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

Ανακατανομή της ισχύος

15. Ανακατανομή της ισχύος

Η Ευρύτερη Μέση Ανατολή, και ιδιαίτερα η περιοχή Τουρκίας-Ελλάδας-Μέσης Ανατολής υπήρξε πάντοτε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα περιοχή από πλευράς εστιών γεωστρατηγικής αστάθειας.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Τουρκία εγκαινίασε μια συστηματική πολιτική αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων σε βάρος της κυριαρχίας, των κυριαρχικών δικαιωμάτων και των διεθνών αρμοδιοτήτων της Ελλάδας στο θαλάσσιο, νησιωτικό και εναέριο χώρο. Έκτοτε η Τουρκία, άρχισε να πλέκει έναν καμβά συνεχώς αυξανόμενων αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων που έφεραν τις δύο χώρες ακόμα και στο χείλος ένοπλης σύγκρουσης (κρίση Μαρτίου 1987 και κρίση Ιμίων Ιανουαρίου 1996).

Οι γεωστρατηγικοί ανταγωνισμοί και εξοπλισμοί καθώς και η πρόσφατη προσπάθεια νεο-χαλιφατικού προσανατολισμού της ισλαμιστικής Τουρκίας, αποτελούν εξελίξεις οι οποίες εκτιμάται ότι θα επιδράσουν καταλυτικά στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Σκοπός της νεοπαγούς αυτής τουρκικής πολιτικής έναντι της Ελλάδας, είναι η μεταβολή του εδαφικού status quo που προβλέπεται σε διεθνείς συνθήκες, με κεντρικό άξονα τη Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης, καθώς και του νομικού καθεστώτος στον θαλάσσιο και εναέριο χώρο, που πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και δη, το ισχύον δίκαιο της θάλασσας. Σαφής στόχος του παραπάνω είναι η υπό απειλή ένοπλης σύγκρουσης συμμετοχή της, στην εκμετάλλευση ενεργειακών πηγών που βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια.

Στο πλαίσιο αυτό και για την ανάπτυξη προβολής ισχύος, η Τουρκία έχει επιδοθεί σε μία κούρσα εξοπλισμών στην οποία συμπεριλαμβάνεται τόσο η προμήθεια βαλλιστικών πυραύλων όσο και η ανάπτυξη προγραμμάτων για την κατασκευή βαλλιστικών πυραύλων διάφορων τύπων.

Η απόκτηση και ανάπτυξη τέτοιων δυνατοτήτων προσδίδει στην Τουρκία σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο σε πολιτικό - διπλωματικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο.

Σε πολιτικό - διπλωματικό επίπεδο και με επικείμενη τη σύσταση ανεξάρτητου Κουρδικού κράτους στα ανατολικά της σύνορα, η ανάπτυξη αποτρεπτικής και πειθαναγκαστικής ισχύος κρίνεται ως απαραίτητο συστατικό, αφενός μεν για τη διασφάλιση της εδαφικής της ακεραιότητας, αφετέρου για την εκπλήρωση των επιδιώξεων της αναβάθμισής της σε περιφερική αναθεωρητική Δύναμη της περιοχής της Μέσης Ανατολής και την καταξίωσή της ως πρότυπο Μουσουλμανικό Κράτος.

16. Προτάσεις

16.1. Καθώς η Τουρκία διαθέτει τουλάχιστον 200 πυραύλους J-600T Yildirim-I, αλλά και άγνωστο αριθμό πυραύλων Yildirim-II με δυνατότητα μαζικής παραγωγής μεγάλου αριθμού πυραύλων, οδηγεί αναγκαστικά την Ελλάδα στην επιλογή και μίας διαφορετικής λύσης πέρα από την αντιβαλλιστική άμυνα.

16.2. Η εμπειρία από άλλες συρράξεις έχει αποδείξει ότι ουδέποτε ήταν δυνατή η αναχαίτιση του συνόλου των πυραύλων που εκτόξευσε ο εχθρός. Για τον λόγο αυτό, η πλέον ενδεδειγμένη λύση για την Ελλάδα είναι η ενίσχυση της αποτρεπτικής της ισχύος και η υποστήριξη της αξιοπιστίας της.

16.3. Αν και η οικονομική συγκυρία δεν είναι καλή, η υλοποίηση του συγκεκριμένου δόγματος με την προμήθεια ενός ολοκληρωμένου συστήματος μικρού ή μέσου βεληνεκούς, είναι εντός των οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας, σε σύγκριση με την πολυέξοδη ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης αντιβαλλιστικής ομπρέλας που θα πρέπει να εντοπίσει και να εξουδετερώσει πυραύλους cruise ή βαλλιστικούς πυραύλους με δυνατότητα ελιγμών στο τελικό στάδιο.

16.4. Άρα, η επαύξηση της αποτρεπτικής ισχύος είναι επιβεβλημένη και μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με την αγορά νέων συστημάτων, είτε με την αγορά συμβατικών με τα υφιστάμενα συστήματα πυραύλων με μεγαλύτερο βεληνεκές.

16.5. Ένα ολοκληρωμένο βαλλιστικό σύστημα είναι το ρωσικό σύστημα πυραύλων εδάφους-εδάφους Ισκαντέρ (Iskander, Αλέξανδρος) (Κωδικός NATO SS-26). Το σύστημα παράγεται από το εργοστάσιο πυραύλων του Votkinsk (1.000 χιλιόμετρα ανατολικά της Μόσχας). Σχεδιάστηκε ειδικά για να αντιμετωπίσει την αμερικανική αντιπυραυλική ασπίδα. Ο πυραύλος Ισκαντέρ, με 500 χιλιόμετρα βεληνεκές, αποτελείται από έναν μόνο όροφο και λειτουργεί με στερεά καύσιμα. Ο χρόνος προετοιμασίας εκτόξευσης για μια συστοιχία πυραύλων είναι 4 λεπτά, η δε

τακτική που χρησιμοποιείται κάθε φορά, ανάλογα με τις επιχειρήσεις που διεξάγονται, καθορίζει τον αριθμό των ταυτόχρονων εκτοξεύσεων δύο ζευγών πυραύλων με πιθανή απόκλιση 2-6 μ. Οι πύραυλοι Ισκαντέρ μπορούν να φέρουν εκτός από συμβατικές κεφαλές και μια μεγάλη γκάμα βελτιωμένων πυρομαχικών ή υποπυρομαχικών (cluster munitions Bombs, θερμοβαρικές βόμβες, anti-bunkers κλπ).

16.6. Επιπρόσθετα, μια τέτοια επιλογή θα μπορεί να δώσει ώθηση και ανάπτυξη και στην εγχώρια αμυντική βιομηχανία ένα επιτευχθεί η δυνατότητα συμπαραγωγής τμημάτων του συστήματος. Ένα τέτοιο οπλικό σύστημα είναι πολλαπλασιαστής ισχύος και αποτρεπτικό όργανο στα χέρια της ελληνικής κυβέρνησης, η οποία έχει το δικαίωμα να αμυνθεί αφού οι γείτονες πρώτοι απέκτησαν αντίστοιχα όπλα. Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι απλό. Υπάρχει σήμερα η βούληση για την απόκτηση ενός τέτοιου συστήματος ή θα αφεθούμε όμηροι στις προθέσεις των πυραυλικών δυνατοτήτων της Άγκυρας;

16.7. Η επιλογή αγοράς βελτιωμένων πυραύλων με καλύτερα τεχνικά χαρακτηριστικά αφορά σχεδόν αποκλειστικά την προμήθεια των νέων πυραύλων της Lockheed Martin MGM 168 ATACMS Block IVA (πρώην MGM 140E) που με νέα κεφαλή και γόμωση βάρους 230 κιλών επιτυγχάνει βεληνεκή της τάξεως των 300 χιλιομέτρων και μπορεί να εκτοξευτεί από τους υπάρχοντες εκτοξευτές M270 του συστήματος MLRS.

17. Επίλογος

Η ποιότητα του έμφυχου κεφαλαίου της Ελλάδας, μπορεί να ισοσκελίζει την ποσότητα μέχρι ενός σημείου, από το οποίο και μετά, η ισχύς της ποσότητας μπορεί ίσως να υπερισχύσει απέναντι στην ποιοτική ισχύ. Και το ίσως μπαίνει λόγω της ιστορικότητας στην ικανότητα μάχης των Ελλήνων. Η ψυχρή σύγκριση των οπλικών συστημάτων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, δυστυχώς γέρνει την «πλάστιγγα» υπέρ του τουρκικού στρατού, ο οποίος διαθέτει πλέον ένα σημαντικότερο πλεονέκτημα στα όπλα, αλλά με άγνωστο X τον παράγοντα άνθρωπο. Εάν ληφθεί υπόψη πως ο τουρκικός στρατός δεν μπόρεσε, παρά τα σύγχρονα οπλικά συστήματα, αφ ενός να επιβληθεί επί των Κούρδων και να τους εξαναγκάσει στην παράδοση των όπλων τους, αφ ετέρου στις επιχειρήσεις κατά του ISIS (αν πραγματικά έγιναν τέτοιες) δεν είχε και την καλύτερη απόδοση, τότε εύκολα μπορεί κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα πως παρά την υπεροπλία,

που αυτή τη στιγμή διαθέτει η Άγκυρα, πολύ δύσκολα θα εκτίθετο σε ανοικτή αντιπαράθεση με την Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η Στρατηγική Σκέψη Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα, Κωντανίνος Κολιόπουλος, Εκδόσεις Ποιότητα 2008.

Χρύσανθος Λαζαρίδης, Αναζητώντας Στρατηγική την Εξωτερική μας Πολιτική, Εκδόσεις Ποιότητα .

Περιοδικό Savunma ve Havacilik (Άμυνα και Αεροπορία), τεύχος 124/2007.

Χ. Παπασωτηρίου, Η Διεθνής Πολιτική στον 21ο Αιώνα, Εκδόσεις Ποιότητα,2008.

Πηγές από το διαδίκτυο

<http://www.fas.org/nuke/intro/missile/basics.htm>

<http://www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/arms-dynamic-pacemaker-ballistic-missile-defense-middle-east>

<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/missiles-in-the-middle-east-a-new-threat-to-stability>

<http://steeljawscribe.blogspot.com/2007/05/missile-defense-101-icbm-fundamentals.htm>.

<http://www.armscontrol.org/threats/Long-Range-Ballistic-Missile-Development-A-Tale-Of-Two-Test>.

http://www.armyrecognition.com/russia_russian_missile_system_vehicle_uk

<http://www.sipri.org>

<http://www.armscontrol.org>

<http://www.armscontrol.org>

http://www.military-today.com/missiles/ss21_scarab.htm

<http://www.fas.org/nuke/guide/russia/theater/r-11.htm>

[\[mzis.gr/components/com_mtree/attachment.php?link_id=307&cf_id=36\]\(http://www.mazis.gr/components/com_mtree/attachment.php?link_id=307&cf_id=36\)](http://www.geo-</p></div><div data-bbox=)

<http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=698586>

http://amina-politiki.blogspot.gr/2012/08/blog-post_3899.html

<http://www.concern-agat.com/products/defense-products/81-concern-agat/189-club-k>

<http://geopolitical-team.blogspot.gr>

<http://www.diplomatikoperiskopio.com>

<http://www.cfr.org>

http://docs.ewi.info/JTA_TA_Sejjil.pdf

<http://missilethreat.com/overview>

<http://www.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=698586>

<http://www.turkmas.uoa.gr>

<http://defencegreece.wordpress.com>

<https://sputniknews.com/middleeast/201608231044540026-russia-iran-missile-defense>

<http://www.tanea.gr/>